

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางในการจัดการความรู้โดยใช้เครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ชุมชนตำบลโคโคเฒ่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methodology Research) โดยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research, PAR) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้นำเสนอผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

4.1 สภาพแหล่งเรียนรู้ชุมชน และเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

จากการสังเกต การสนทนาซักถาม และการสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 คน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชนตำบลโคโคเฒ่า ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มอาชีพ และกลุ่มสตรี ผู้อำนวยการโรงเรียนโคโคเฒ่า ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น เจ้าอาวาสวัดหนองสุวรรณ พัฒนาชุมชน และการศึกษานอกโรงเรียน ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้โดยใช้เครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ชุมชนโคโคเฒ่า มีดังนี้

4.1.1 บริบทชุมชน: สภาพแหล่งเรียนรู้ชุมชนและกิจกรรมการเรียนรู้ของชุมชน

ตำบลโคโคเฒ่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีแหล่งน้ำธรรมชาติ 2 แหล่ง การคมนาคมสะดวก มีโทรคมนาคม พร้อมสาธารณูปโภค ประปา-ไฟฟ้าทุกครัวเรือน สภาพสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรในชุมชนค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ ประชาชนมีวิถีชีวิตเรียบง่าย ไม่มีปัญหารุนแรง การปกครองท้องถิ่นอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล มี 4 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านโคโคเฒ่า หมู่ 2 บ้านลำยาง หมู่ 3 บ้านสามก๊ก หมู่ 4 บ้านสามหนอง ประชากร 3,798 คน 1,206 ครัวเรือน ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา อาชีพหลักคือ เกษตรกรรม ทำนา ทำสวน/ทำไร่ ปลูกผัก และการเลี้ยงสัตว์ อาชีพเสริมได้แก่ การทำขนม การจักสาน การผลิตปุ๋ย ค้าขาย และรับจ้างทั่วไป นอกจากนี้พบว่า ภายในตำบลนี้มีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดเล็กๆ ได้แก่ โรงงานผลิตไม้แปรรูป โรงงานกรอรูป โรงงานแคบหมู และโรงงานขนมปัง มีการรวมกลุ่มสนใจ ได้แก่ กลุ่มอาชีพสตรีแม่บ้าน กลุ่มอาชีพ มี 6 กลุ่ม และกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มี 4 กลุ่ม เป็นการรวมตัวโดยผู้นำหมู่บ้านและกลุ่มสตรีเป็นแกนนำในการจัดตั้งกลุ่ม ทำงานในรูปแบบกระบวนการกลุ่มมีการประชุมเป็นประจำทุกเดือนเพื่อรายงานผลการดำเนินงานของกลุ่ม รับทราบปัญหา ข้อมูลข่าวสารต่างๆ รวมถึงการจัดสรรผลตอบแทนให้สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เงินทุนมาจากกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และงบประมาณจากโครงการขององค์การบริหารส่วนตำบล

สภาพแหล่งเรียนรู้ชุมชนจากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น การสังเกต และการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า ในชุมชนตำบลโคโคเฒ่ามีแหล่งเรียนรู้ 19 แห่ง จำแนกตามประเภทแหล่งเรียนรู้ ได้แก่

1. วัดโคกโคเคาะ วัดหนองสุวรรณ
2. ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเฉลิมพระเกียรติ
3. ลานกิจกรรมตลาดนัดสวนน้ำเจ้าพระยา และบริเวณด้านหน้าศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเฉลิมพระเกียรติ
4. ห้องสมุดโรงเรียนวัดโคกโคเคาะ ห้องสมุดโรงเรียนวัดหนองสุวรรณ
5. สนามกีฬาโรงเรียนวัดโคกโคเคาะ สนามกีฬาโรงเรียนวัดหนองสุวรรณ
6. ห้องเรียนกลุ่มอาชีพการนวดแผนไทย ห้องเรียนกลุ่มอาชีพการทอผ้า และห้องเรียนกลุ่มอาชีพการเกษตรอินทรีย์
7. ร้านค้าชุมชน
8. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน
9. ศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนบ้านสามหนอง
10. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดโคกโคเคาะ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดหนองสุวรรณ
11. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโคกโคเคาะ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านดอนขุนราม
12. องค์การบริหารส่วนตำบลโคกโคเคาะ
13. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ศูนย์สุพรรณบุรี

จากแหล่งเรียนรู้ชุมชนที่มีอยู่พบว่า มีการใช้มากที่สุดคือ ศูนย์การเรียนรู้เฉลิมพระเกียรติ ซึ่งมีความพร้อมมากที่สุด รองลงมาเป็น วัดหนองสุวรรณ วัดโคกโคเคาะ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดโคกโคเคาะ และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดหนองสุวรรณ โดยทั่วไปสภาพความพร้อมของแหล่งเรียนรู้ชุมชนตำบลโคกโคเคาะ พบว่าในแต่ละแหล่งทุกแหล่งมีความพร้อมในการใช้ทำกิจกรรมต่างๆ ในระดับปานกลาง สำหรับห้องเรียนกลุ่มอาชีพที่ปรากฏการดำเนินงานเป็นระบบ คือ กลุ่มการเกษตรอินทรีย์ มีการจัดกิจกรรมการผลิตปุ๋ยเม็ด จัดจำหน่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชน

การจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ของชุมชนที่ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน หัวหน้ากลุ่มอาชีพ และครูภูมิปัญญาท้องถิ่น (ดังรายชื่อในภาคผนวก) ส่วนใหญ่ชุมชนมีการจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ร่วมกันในแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ดังนี้

1) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเฉลิมพระเกียรติ ตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่หมู่ที่ 3 บ้านสามหนอง เริ่มก่อตั้งในปีพ.ศ. 2548 เป็นอาคารชั้นเดียวใช้สำหรับเป็นสถานที่จัดประชุม และจัดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนทั้ง 4 หมู่บ้าน ภายในอาคารจัดเป็นมุมแสดงผลงาน ผลิตภัณฑ์ชุมชน ประวัติความเป็นมาของกลุ่ม โครงสร้างการบริหารงานชุมชน กลุ่มออมทรัพย์ และสถาบันการเงินของชุมชน นอกจากนี้ชุมชนได้ใช้เป็นศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานการศึกษาออกโรงเรียน

ระบบบริหารจัดการของศูนย์ดำเนินงานในรูปคณะกรรมการ โดยมีกำนัน (นายอรุณ พานทอง) เป็นประธานกลุ่ม สำหรับกลุ่มอาชีพ และกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มีการรวมกลุ่มตามความสมัครใจ มีการดำเนินงานในรูปคณะกรรมการเช่นเดียวกัน มีการจัดประชุมเป็นประจำทุกเดือน (ทุกวันที่ 6 หรืออาจเปลี่ยนแปลงตามกรณีที่เหมาะสม) โดยปกติมีกำนัน ผู้นำกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ สถาบันการเงินของชุมชน ผู้นำกลุ่มอาชีพ และสมาชิกกลุ่มเข้าร่วมประชุมเพื่อรับทราบผลการ

ดำเนินงานโครงการ กิจกรรมของกลุ่มและข่าวสารต่างๆ ในการจัดกิจกรรมของชุมชน สำหรับกิจกรรมการเรียนรู้ของชุมชนมีการจัดกิจกรรมภายในกลุ่มอาชีพ อาทิ กลุ่มเกษตรอินทรีย์ กลุ่มทำขนมกระยาสารท กลุ่มจักสาน เป็นต้น เพื่อรายงานผลการดำเนินงานของทุกกลุ่ม รับทราบปัญหาและหาทางแก้ไขร่วมกัน รวมถึงการรับผลตอบแทนจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม

การจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ในชุมชนที่ผ่านมาได้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยมุ่งเน้นในเรื่องการประกอบอาชีพหลัก และอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ครัวเรือน ใช้วิธีการจัดกลุ่มสนใจ อาทิ กลุ่มจักสาน กลุ่มขนมหวาน กลุ่มเกษตรอินทรีย์ กลุ่มผลิตปุ๋ยเม็ด กลุ่มสตรีแม่บ้าน เป็นต้น ในแต่ละกลุ่มจะมีผู้นำและกรรมการผู้รับผิดชอบกลุ่ม มีการจัดอบรมความรู้จากหน่วยงานภายนอก ได้แก่ สำนักงานการศึกษานอกโรงเรียน พัฒนาชุมชน และเกษตรอำเภอ มีการสอน/อบรมการจักสาน การทำดอกไม้จัน การทำนํ้ายาล้างจาน นํ้ายาปรับผ้านุ่ม การเพาะเห็ด การทำปุ๋ยอินทรีย์ เป็นต้น นอกจากนี้มีการใช้เป็นสถานที่ในการจัดด้านบันเทิงต่างๆ กิจกรรมที่ส่งเสริมประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาต่างๆ ของท้องถิ่น ในวันสำคัญ เช่น ประเพณีวันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ และวันลอยกระทง เป็นต้น

การจัดกิจกรรมเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการศึกษาของชุมชนที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเฉลิมพระเกียรติยังไม่มีมีการดำเนินการเป็นระบบเครือข่ายอย่างชัดเจน ส่วนใหญ่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่ม โดยอาศัยความสัมพันธ์แบบเครือญาติและเพื่อนบ้านใกล้เคียงช่วยเหลือเกื้อกูล แบ่งปันซึ่งกันและกัน สำหรับกลุ่มอาชีพจะมีผู้นำกลุ่มไปร่วมกิจกรรมจากแหล่งเรียนรู้อื่นๆ แล้วกลับมาถ่ายทอดให้สมาชิกในกลุ่มได้เรียนรู้ร่วมกัน มีการจัดประชุมสัมมนาและฝึกอบรม ให้ชุมชนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ บางกลุ่มมีสมาชิกในวัยที่แตกต่างกันจะมีการถ่ายทอดความรู้จากคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่ ในขณะที่คนรุ่นใหม่จะช่วยเหลือกลุ่มในเรื่องการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ การใช้คอมพิวเตอร์ การตกแต่งและการออกแบบผลิตภัณฑ์ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเฉลิมพระเกียรติ ถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางเครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ภายในชุมชนที่จัดตั้งเป็นสถานที่หลักในการดำเนินกิจกรรมสำคัญๆ ของชุมชน

2) ศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนบ้านสามหนอง และห้องเรียนกลุ่มอาชีพชุมชน ใช้สถานที่บริเวณศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเฉลิมพระเกียรติ เป็นห้องเรียนกลุ่มอาชีพกลุ่มเกษตรอินทรีย์ กลุ่มอาชีพสตรีแม่บ้านตำบลโคกโคเฒ่า กลุ่มการนวดแผนไทย และกลุ่มทอผ้า การดำเนินงานของกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จเป็นที่ยอมรับภายในชุมชนมาก ได้แก่ กลุ่มเกษตรอินทรีย์ ซึ่งมีนายทรี รื่นเพชร เป็นหัวหน้ากลุ่ม มีสมาชิกกลุ่มจำนวน 15 คน ปัจจุบันมีการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ตราเพชรพานทอง และจำหน่ายโดยเครือข่ายกสิกรรมไร้สารพิษ หมู่ที่ 3 บ้านสามหนอง และกลุ่มอาชีพสตรีแม่บ้านตำบลโคกโคเฒ่าผู้นำกลุ่มคือนางสาวพะยอม หนูเทศ มีจำนวนสมาชิก 15 คน สถานที่ตั้งอยู่ที่บ้านเลขที่ 71 หมู่ 1 ตำบลโคกโคเฒ่า ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับความนิยมเป็นขนมไทย อาทิ กระยาสารท หมี่กรอบ กล้วยอบเนย

รูปแบบการบริหารจัดการของแต่ละกลุ่มใช้วิธีการรวมกลุ่มที่สนใจ จัดตั้งเป็นคณะกรรมการดำเนินงาน มีหัวหน้ากลุ่ม และสมาชิกกลุ่มตามความสมัครใจ มีการลงทุนและจัดสรรผลตอบแทนตามระเบียบที่กำหนดร่วมกัน สำหรับกลุ่มอาชีพสตรีแม่บ้านตำบลโคกโคเฒ่า มีการจัดตั้งเป็นอย่างทางการ โดยผู้นำหมู่บ้านและกลุ่มสตรีเป็นแกนนำในการจัดตั้งกลุ่ม ทำงานในรูปแบบ

กระบวนการกลุ่มมีการประชุมเป็นประจำ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เงินทุนมาจากกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และโครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน (กขคจ.)

การจัดกิจกรรมของกลุ่มอาชีพในชุมชนโคกโคเคาะส่วนมากเป็นการจัดกิจกรรมเพื่อถ่ายทอดความรู้ภายในกลุ่มอาชีพ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การฝึกทักษะอาชีพ รวมถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มอาชีพ การจัดประชุมสัมมนาและฝึกอบรมด้านอาชีพจากวิทยากรภายนอก ได้แก่ พนักงาน/ครูศูนย์การเรียนรู้ของ กศน. เมืองสุพรรณบุรี และพัฒนาชุมชน โดยปกติจะมีการจัดอบรมเพื่อพัฒนาชุมชนเป็นประจำทุกๆ ปี อย่างต่อเนื่อง ซึ่งชุมชนต้องการให้ช่วยเหลือเรื่องการตลาด แหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ การจัดกิจกรรมเผยแพร่ผลงานกลุ่มอาชีพ ภูมิปัญญาต่างๆ ของท้องถิ่น และการศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มอาชีพ และจัดกิจกรรมเพื่อสืบสานอาชีพที่เป็นอัตลักษณ์แก่เยาวชน

ปัญหาในการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพ จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและหัวหน้ากลุ่มพบว่า ปัญหาหลักของทุกกลุ่มคือเมื่อมีการเรียนรู้ทำผลิตภัณฑ์ต่างๆ แล้วไม่มีตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ และสมาชิกในกลุ่มไม่มีประสบการณ์ตรง ไม่เข้าใจตามที่ผู้นำกลุ่มถ่ายทอดความรู้ให้ ทำให้การพัฒนาศักยภาพของกลุ่มอาชีพไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ในการนี้ ผู้นำชุมชนเสนอให้นักวิจัยจัดกิจกรรมการจัดการความรู้โดยให้ชุมชนได้มีโอกาสไปศึกษาดูงานจากชุมชนต้นแบบที่มีบริบทคล้ายคลึงเพื่อให้ได้มาประสบการณ์ที่ได้มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานของกลุ่มในอนาคตต่อไป

การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้จากกลุ่มอาชีพ ชุมชนได้รับการส่งเสริมให้ความรู้ทางเกษตร โดยมีนักวิชาการมาแนะนำวิธี ปรับเปลี่ยนจากการใช้สารเคมี มาเป็นอินทรีย์ และใช้สมุนไพร และมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์อินทรีย์อัดเม็ด ซึ่งจัดจำหน่ายโดยเครือข่ายกลีกรมไร้สารพิษ มีการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพเสริมคนในชุมชนให้มีรายได้เพิ่มจากการฝึกอบรมของ กศน. และพัฒนาชุมชน เช่น ทำน้ำยาซักผ้า น้ำยาปรับผ้านุ่ม สบู่ ครีมอาบน้ำ พวงหรีด ดอกไม้จันทน์ ฯลฯ ลักษณะการจัดกิจกรรมของเครือข่ายเป็นไปเพื่อการแลกเปลี่ยนเกื้อกูลผลประโยชน์ต่อกัน ร่วมมือร่วมแรงกันพัฒนาให้กลุ่มมีความเข้มแข็ง เป็นที่สังเกตได้ว่าปัจจุบันผลิตภัณฑ์ชุมชนมีตราสินค้า “เพชรพานทอง” เป็นที่รู้จักและยอมรับของคนในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง ทำให้สามารถจำหน่ายได้มากขึ้น

3) วัด ในตำบลโคกโคเคาะมี 2 วัด ได้แก่ วัดโคกโคเคาะ ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 1 บ้านโคกโคเคาะ ถนนสุพรรณ-ป่าโมกข์ มีพระครูสุวรรณสีลโสภิต เป็นเจ้าอาวาส และพระสงฆ์จำนวน 12 รูป และวัดหน่อสุวรรณ ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 3 บ้านสามหน่อ มีพระสมุห์ทองสุข สุทธิมน เป็นเจ้าอาวาส และพระสงฆ์จำนวน 7 รูป

การจัดกิจกรรมพบว่า โดยปกติมีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาเป็นประจำส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุในชุมชนมาร่วมฟังธรรม ถือนศีลและทำสมาธิ ในช่วงวันสำคัญทางศาสนา อาทิ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา และวันเข้าพรรษา โดยใช้เวลาร่วมจากการทำงาน มีการให้ความรู้ทางศาสนา การจัดประชุมอบรมให้ความรู้แก่เด็กนักเรียน นักศึกษา และเยาวชนในชุมชน มีการร่วมมือระหว่างวัด โรงเรียน มหาวิทยาลัย และประชาชนในการพัฒนาสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น มีการจัดกิจกรรมด้านบันเทิงต่างๆ ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในงานเทศกาลประจำปีของวัดทั้งสองแห่ง เช่น การทำบุญทอดผ้าป่า และการทอดกฐิน เป็นต้น ประชาชนส่วนใหญ่มีความเลื่อมใสศรัทธาในหลวงพ่อบุญถาวร (พระครูวุฒิธรรมนารถ) ซึ่งเป็นพระเกจิอาจารย์ผู้พัฒนาวัดโคกโคเคาะให้มีความเจริญสืบมา

4) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มี 2 แห่งคือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดโคกโคเฒ่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดหนองสุวรรณ ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ หมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 3 ใกล้บริเวณวัด ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของ อบต.มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ สภาพแวดล้อมสะอาดปลอดภัย มีการจัดบริการดูแลเด็กเล็กในชุมชนได้เป็นอย่างดี

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จัดบริการเครื่องเล่นสำหรับเด็ก การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างสร้างสรรค์และสานสายใยครอบครัว และใช้จัดบริการวิชาการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้แหล่งเรียนรู้สำหรับเด็กในระดับปฐมวัย ได้เรียน เล่น อย่างมีความสุข มุ่งเน้นให้เด็กได้พัฒนาจากประสบการณ์ตรง เพื่อพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา รวมถึงการให้ความรู้เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กแก่ผู้ปกครองและพี่เลี้ยง

5) โรงเรียน มี 2 แห่งคือ โรงเรียนวัดโคกโคเฒ่า ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ หมู่ที่ 1 บริเวณวัดโคกโคเฒ่า เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาโอกาสทางการศึกษา เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาล ถึงมัธยมศึกษาตอนต้น (มัธยมศึกษาตอนปลาย ไม่มีนักเรียน) มีนักเรียนจำนวน 252 คน ครู จำนวน 25 คน มีนายวินัย คชเดช เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน และโรงเรียนวัดหนองสุวรรณ ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ หมู่ที่ 3 เป็นโรงเรียนประถมศึกษา เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาล ถึงประถมศึกษา ปีที่ 6 มีนักเรียน จำนวน 102 คน ครู 6 คน และมี นายทักษิณ อารยะจารุ เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน

พันธกิจหนึ่งของโรงเรียนวัดโคกโคเฒ่า ตามวิสัยทัศน์ที่มุ่งให้ผู้เรียนทุกคน มีความสมดุลทั้งร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ภายใต้สิ่งแวดล้อม และการบริหารจัดการที่ดี ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ คือ การส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการบริหารจัดการที่ดีตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง โดยกำหนดเป้าหมายให้โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพทุกกลุ่มสาระ และเอื้อต่อการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้นักเรียนได้รับการเรียนรู้จากวิทยาการท้องถิ่นในวิชาชีพ และวัฒนธรรมไทยตลอดปีการศึกษา และให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ

โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมให้บริการห้องสมุดโรงเรียนทั้งสองแห่งเพื่อการเรียนรู้ของประชาชนในชุมชน พบว่ามีผู้ใช้บริการภายนอกน้อยมาก ส่วนใหญ่เป็นนักเรียน มีการจัดกิจกรรมชมรมต่างๆ ของนักเรียนและเปิดโอกาสให้ผู้สนใจเข้าร่วมเรียนรู้ด้วย อาทิ ชมรมอาหาร นอกจากนี้มีการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนในเทศกาลวันสำคัญๆ ได้แก่ วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ วันเข้าพรรษา และวันลอยกระทง เป็นต้น สำหรับเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ โรงเรียนวัดโคกโคเฒ่าได้ทำความตกลงร่วมมือกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ของศูนย์การศึกษาสุพรรณบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต มีนักศึกษาฝึกงานที่โรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียน และครูเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่หน่วยงานอื่นๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน โรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากวัดและชุมชนในเรื่องอาคารสถานที่ และการบริหารจัดการศึกษาเป็นอย่างดี โรงเรียนต้องการให้มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตจัดบริการวิชาการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนและกลุ่มเยาวชน และช่วยเหลือสนับสนุนในเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศ คอมพิวเตอร์ และการวางระบบเครือข่ายออนไลน์

ชุมชนต้องการให้มีการจัดบริการข้อมูล/ข่าวสาร/หนังสือ/สื่อต่างๆ และการจัดกิจกรรมๆ ให้ความรู้ประชาชนเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองที่ดี รวมถึงการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชนอย่างต่อเนื่องส่งเสริมการอ่าน และศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง โดยให้บริการข่าวสารและความรู้ต่างๆ ที่ทันต่อเหตุการณ์และความเคลื่อนไหวของประเทศและของโลก ให้ชุมชนมีโอกาสเข้าถึงข้อมูลอย่างสะดวกรวดเร็ว รวมถึงการสื่อสาร การสืบค้นข้อมูลในระบบอิเล็กทรอนิกส์

4.1.2 เครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ของชุมชน

ในตำบลโคกโคเฒ่ายังไม่มีมีการสร้างเครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ภายนอกชุมชนอย่างเป็นทางการ ไม่มีระบบการบริหารจัดการความรู้ชุมชนโดยชุมชนอย่างเป็นระบบ แต่มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้รับจากเครือข่ายการเรียนรู้ อาทิ เครือข่ายกลไกกรมไรสารพิษ นอกจากนี้ มีเครือข่ายของหน่วยงานภายนอกชุมชนซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐซึ่งเป็นของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอเมืองสุพรรณบุรี (ชื่อเดิมกรมการศึกษานอกโรงเรียน) เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตของชุมชน เป็นการให้บริการความรู้แก่ชุมชนในรูปแบบการจัดอบรม โดยใช้สถานที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเฉลิมพระเกียรติเป็นศูนย์ฝึกวิชาชีพชุมชน และหน่วยงานอื่นๆ ได้แก่ พัฒนาชุมชน เกษตรตำบล อสม.จังหวัด รวมถึงกลุ่มพัฒนาบทบาทสตรีจังหวัดสุพรรณบุรี เป็นต้น

ลักษณะเครือข่ายภายในชุมชนโคกโคเฒ่าเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคม ตามวิถีชีวิตชนบทไทยมีการรวมกลุ่มตามความสมัครใจในเครือญาติ และครอบครัว มีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ และกลุ่มอาชีพชุมชน โดยแต่ละกลุ่มจะมีขอบเขตโครงสร้างที่ชัดเจน รู้ว่าใครเป็นหัวหน้าใครเป็นสมาชิก มีการกำหนดโครงสร้างการบริหารจัดการ กฎระเบียบการดำเนินงาน และผลตอบแทนเป็นรูปธรรมในระดับหนึ่ง มีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเครือข่ายภายในชุมชน ระหว่างกลุ่มอาชีพ และระหว่างหมู่บ้านโดยการร่วมมือร่วมใจกันทำกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม ในลักษณะเครือข่ายการแลกเปลี่ยน เครือข่ายการติดต่อสื่อสาร และเครือข่ายความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกัน

เครือข่ายภายนอกของชุมชนโคกโคเฒ่าเป็นรูปแบบเครือข่ายการพัฒนาชุมชน โดยองค์กรภาครัฐ อาทิ กรมพัฒนาชุมชน กรมการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และกรมการปกครองท้องถิ่น ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามนโยบายและแผนพัฒนาชุมชนของรัฐบาล หน่วยงานท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเครือข่ายให้เกิดการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนโดยชุมชน มีการทำประชาคมหมู่บ้านในการจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปีเพื่อพัฒนาศักยภาพของท้องถิ่นให้เข้มแข็ง มีการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารจากเครือข่ายภายนอกสู่ภายในชุมชนโดยผ่านผู้บริหารท้องถิ่นและผู้นำชุมชน แต่การใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการจัดการความรู้ชุมชนและการสื่อสารข้อมูลยังไม่มีประสิทธิภาพมากเท่าที่ควร

จากการสังเคราะห์ข้อมูลข้างต้นผนวกกับผลการประเมินศักยภาพการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกโคเฒ่า พบว่าจุดแข็งของชุมชนคือมีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีแหล่งน้ำที่เอื้อในการใช้ประโยชน์ในด้านการเกษตร มีการรวมกลุ่มสนใจต่างๆ หลายกลุ่ม แต่มีจุดอ่อนที่บางกลุ่มยังไม่เข้มแข็ง ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานน้อย องค์การบริหารส่วนตำบล

โคกโคเฒ่าได้วางแผนยุทธศาสตร์และแนวทางในการพัฒนาชุมชนในช่วงสามปี (พ.ศ. 2556-2558) ในส่วนของการส่งเสริมการเรียนรู้ของประชาชนโดยใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน กำหนดแนวทางดำเนินงานส่งเสริมความรู้ด้านการผลิตและบริการ การทำอาชีพเสริม ด้านการตลาด การแปรรูปวัตถุดิบทางการเกษตร ส่งเสริมให้มีการอบรมอาชีพพระยาสั่น การอบรมสัมมนาและดูงานท้องถิ่น และการอบรมพัฒนาฝีมือแรงงาน และยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษา การกีฬา และวัฒนธรรม กำหนดแนวทางดำเนินงานส่งเสริมการจัดงานประเพณีท้องถิ่น งานราชพิธีต่างๆ ส่งเสริมการกีฬา ระหว่างหมู่บ้านและตำบล และส่งเสริมการจัดค่ายกิจกรรมเยาวชน

4.2 แนวทางในการจัดการความรู้ชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยใช้เครือข่ายการเรียนรู้

จากผลการศึกษาบริบทชุมชน สภาพแหล่งเรียนรู้ชุมชน กิจกรรมการเรียนรู้ และเครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ของชุมชน คณะผู้วิจัยได้วางแผนกำหนดแนวทางในการดำเนินงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เพื่อค้นหาแนวทางในการจัดการความรู้ในระดับบุคคล ครอบครัว กลุ่มอาชีพ และชุมชน และนำผลที่ได้เสนอกับกลุ่มผู้นำชุมชนเพื่อร่วมกำหนดรายการกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์งานวิจัย ในการนี้ชุมชนขอให้คณะผู้วิจัยจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดประสบการณ์จริงให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้โดยจัดทัศนศึกษาดูงานของชุมชนต้นแบบ คณะผู้วิจัยจึงได้ดำเนินกิจกรรมการศึกษาแหล่งเรียนรู้ดอนหาวาย-ท่าจีน ตำบลบางกระพิก อำเภอสามปราชญ์ จังหวัดนครปฐม ซึ่งมีบริบทวิถีชีวิตชุมชนคล้ายคลึงกัน มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสาน อาหาร ผลิตภัณฑ์สมุนไพรจากภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางเป็นที่รู้จักกันทั่วไป ในการดำเนินการจัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ของชุมชนมีขั้นตอนการดำเนินงานตามลำดับ ดังนี้

ขั้นที่ 1 เปิดโครงการ แจ้งวัตถุประสงค์และกำหนดการ แนะนำทีมวิจัย วิทยากร และจัดกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการ

ขั้นที่ 2 ให้ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดและกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชน

ขั้นที่ 3 จัดกิจกรรมกลุ่มเพื่อค้นหาปัญหาสำคัญในกระบวนการจัดการความรู้ในสามมิติ: ครอบครัว แหล่งเรียนรู้ชุมชนและเครือข่าย และภูมิปัญญาท้องถิ่น แยกกลุ่มตามโครงการย่อย โดยหัวหน้าโครงการย่อยแจ้งวัตถุประสงค์ แนวทางในการจัดการความรู้ และขั้นตอนการจัดกิจกรรมของกลุ่ม

ขั้นที่ 4 นำเสนอผลการจัดการความรู้ชุมชนในสามมิติ

ขั้นที่ 5 วิเคราะห์จุดแข็ง/จุดอ่อน โอกาส/อุปสรรคในการจัดการความรู้ชุมชนในสามมิติ

ขั้นที่ 6 สรุปและนำเสนอแนวทางในการจัดการความรู้ชุมชนตำบลโคกโคเฒ่า

ขั้นที่ 7 ศึกษาดูงานของชุมชนต้นแบบ แหล่งเรียนรู้ดอนหาวาย-ท่าจีน ตำบลบางกระพิก อำเภอสามปราชญ์ จังหวัดนครปฐม

ขั้นที่ 8 รายงานผลการศึกษาดูงาน

ขั้นที่ 9 ประเมินผลการจัดกิจกรรมของโครงการ

กระบวนการจัดการความรู้เพื่อหาแนวทางในการจัดการความรู้ชุมชน ผู้วิจัยกำหนด 7 ขั้นตอนตามลำดับ ดังนี้

- 1) การค้นหาความรู้ (Knowledge Identification)
- 2) การแสวงหาความรู้ (Knowledge Acquisition)
- 3) การสร้างความรู้ (Knowledge Creation)
- 4) การจัดเก็บและการสืบค้นความรู้ (Knowledge Storage and Retrieval)
- 5) การถ่ายทอดความรู้ (Knowledge Transfer)
- 6) การใช้ความรู้ (Knowledge Utilization)
- 7) การติดตามประเมินผลความรู้ (Knowledge Evaluation)

ในการนี้ คณะวิจัยทั้งสามโครงการและวิทยากรกระบวนการได้ดำเนินงานร่วมกันโดยเปิดเวทีชาวบ้านเพื่อแจ้งวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยและจัดกลุ่มอาสาสมัครเข้าร่วมจัดกิจกรรมการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participate Action Research, PAR) ในช่วงวันที่ 1-3 และวันที่ 6 พฤษภาคม พ.ศ. 2556 ณ ศูนย์การเรียนรู้เฉลิมพระเกียรติ หมู่ที่ 3 บ้านสามหนอง มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมประมาณ 30 คน แยกเป็นสามกลุ่ม สำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรมในโครงการนี้ มีจำนวน 10 คน ประกอบด้วยผู้นำชุมชน หัวหน้ากลุ่มอาชีพ ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น และผู้แทนชุมชน ดังรายชื่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในภาคผนวก สำหรับการจัดกิจกรรมหลักที่ดำเนินการวิจัยโดยใช้กระบวนการกลุ่มร่วมแสดงความคิดเห็น อภิปราย ค้นหาปัญหาและแนวทางแก้ไข วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค กำหนดแนวทางในการจัดการความรู้ชุมชน และนำเสนอกลยุทธ์การจัดการความรู้ของชุมชนโดยเครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ชุมชน มีกำหนดการจัดกิจกรรมการวิจัยตามโครงการ ดังนี้

วันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2556: กิจกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ชุมชน

- เปิดโครงการ แจ้งวัตถุประสงค์และกำหนดการ แนะนำทีมวิจัย วิทยากรและจัดกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการ
- วิทยากรบรรยายแนวคิดและกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชน
- กิจกรรมกลุ่มเพื่อค้นหาปัญหาสำคัญในกระบวนการจัดการความรู้ในแหล่งเรียนรู้ชุมชนและเครือข่าย
- จัดกิจกรรมกลุ่มเพื่อหาแนวทางแก้ปัญหาที่พบในกระบวนการจัดการความรู้ในแหล่งเรียนรู้ชุมชนและเครือข่าย
- นำเสนอผลการจัดกิจกรรมกลุ่ม “แนวทางในการจัดการความรู้ชุมชนในแหล่งเรียนรู้ชุมชนและเครือข่าย”

วันที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ. 2556: กิจกรรมการหาแนวทางในการสร้างกลยุทธ์ในการจัดการความรู้ชุมชน

- ผู้เข้าร่วมโครงการวิเคราะห์จุดแข็ง/จุดอ่อน โอกาส/อุปสรรคในการจัดการความรู้ชุมชน
- วิทยากรสรุปผลแนวทางในการจัดการความรู้ชุมชนตำบลโคกโคเค็มในสามมิติ และกำหนดโจทย์ในการศึกษาดูงานของชุมชนต้นแบบ แหล่งเรียนรู้ดอนหวาย-ท่าจีน ตำบลบางกระทีก อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

วันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2556: กิจกรรมการศึกษาดูงานของชุมชนต้นแบบ ตำบลบางกระทีก

- ฟังบรรยายเกี่ยวกับแนวทางในการบริหารจัดการและการดำเนินงานของเทศบาลตำบลบางกระทีก แหล่งเรียนรู้ดอนหวาย-ท่าจีน กลุ่มอาชีพต่างๆ การประกอบธุรกิจชุมชน ผลิตภัณฑ์ชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ประธานกลุ่มสตรีพัฒนาตำบลบางกระทีกนำเสนอผลิตภัณฑ์ OTOP อาทิ การสานกระเป๋า และน้ำพริก
- เยี่ยมชมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลบางกระทีก
- เยี่ยมชมตลาดน้ำดอนหวาย
- เยี่ยมชมการผลิตขนมหวาน ผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร การประกอบธุรกิจท่องเที่ยว และการจัดการตลาดน้ำดอนหวาย

วันที่ 6 พฤษภาคม พ.ศ. 2556: กิจกรรมการศึกษาดูงานของชุมชนต้นแบบ ตำบลบางกระทีก

- รายงานผลการศึกษาดูงาน
 - ประเมินผลการจัดกิจกรรมของโครงการ
- ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยที่ได้นำเสนอตามลำดับต่อไปนี้

ผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ในการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างกลุ่มผู้นำชุมชนโคกโคเค็มและนักวิจัย เพื่อค้นหาแนวทางในการจัดการความรู้เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชนโดยใช้เครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชน หลังจากการแจ้งวัตถุประสงค์ของโครงการ แนะนำคณะวิจัย และจัดกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมแล้ว มีการบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดและกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชน โดย ดร.อภิสร อนงคตระกูล อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต เป็นวิทยากรกระบวนการ (Facilitator) เพื่อสร้างความเข้าใจในการดำเนินกิจกรรมตามกระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management, KM) แบบมีส่วนร่วมเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชน ซึ่งประกอบด้วย การค้นหาหรือการบ่งชี้ความรู้ (Knowledge Identification) การแสวงหาความรู้ (Knowledge Acquisition)

การสร้างความรู้ (Knowledge Creation) การจัดเก็บและการสืบค้นความรู้ (Knowledge Storage and Retrieval) การถ่ายทอดความรู้ (Knowledge Transfer) การใช้ความรู้ (Knowledge Utilization) และการติดตามประเมินผลความรู้ (Knowledge Evaluation) รายละเอียดของผลการวิจัยที่ได้มีดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ชุมชน: ปัญหาและแนวทางแก้ไข

ผู้วิจัยได้สรุปสาระสำคัญจากการบรรยายของวิทยากรกระบวนการในเรื่องการจัดการความรู้ชุมชนร่วมกับสมาชิกในกลุ่ม และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยของโครงการย่อยซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อหาแนวทางในการจัดการความรู้โดยใช้เครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชน โดยใช้กระบวนการกลุ่มในสนทนา อภิปราย ซักถามเพื่อค้นหาปัญหาต่างๆ และแนวทางแก้ไขในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ชุมชน แหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่ และเครือข่ายการเรียนรู้ ซึ่งแยกเป็น 2 ประเด็นหลัก คือ องค์ประกอบของการจัดการความรู้ และกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ได้ผลการสังเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1.1 องค์ประกอบของการจัดการความรู้ชุมชน

จากการใช้กระบวนการกลุ่มในการค้นหาปัญหาสำคัญ และแนวทางแก้ไขปัญหาที่พบในองค์ประกอบของการจัดการความรู้ ดังนี้

1. คนในตำบลโคโคเคาะประชาชนส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีผู้บริหารท้องถิ่นและผู้นำชุมชนที่มีศักยภาพ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และทำกิจกรรมร่วมกันในลักษณะเป็นกลุ่มต่างๆ แต่ละกลุ่มมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ วัฒนธรรมการเรียนรู้ของชุมชนมุ่งเน้นในเรื่องของการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ มีการสืบทอดความรู้จากครุภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน แต่ในชุมชนยังไม่มีหน่วยงาน/กลุ่มทีมงานที่จัดการความรู้ของชุมชน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ของชุมชนมีน้อย มีการแบ่งแยก ขาดความสามัคคี

แนวทางแก้ไขปัญหา:

- 1) ผู้บริหารท้องถิ่น และผู้นำชุมชนประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี
- 2) จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ทุกคนในชุมชนตระหนักถึงความรักความสามัคคี และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน
- 3) เชิดชูเกียรติครุภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน รวมถึงผู้รู้ในชุมชน
- 4) สร้างผู้นำรุ่นใหม่/เยาวชนเพื่อสืบทอดองค์ความรู้ของชุมชน
- 5) เชิญวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกชุมชนมาอบรมให้ความรู้

2. แหล่งเรียนรู้ ทรัพยากร และภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนโคโคเคาะมีครุภูมิปัญญาท้องถิ่น มีแหล่งการเรียนรู้หลากหลาย โดยเฉพาะที่ศูนย์การศึกษาสุพรรณบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตซึ่งมีศักยภาพที่จะให้บริการวิชาการแก่ชุมชน มีทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการความรู้ชุมชนร่วมกับผู้บริหารและผู้นำชุมชนได้เป็นอย่างดี ในกรณีนี้มีปัญหาสำคัญคือการเข้าถึงและการใช้แหล่งการเรียนรู้ของชุมชนมีน้อย

แนวทางแก้ไขปัญหา:

- 1) พัฒนาปรับปรุงแหล่งการเรียนรู้ให้ดีขึ้น สามารถใช้ประโยชน์ได้คุ้มค่า
- 2) จัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการอนุรักษ์และสืบทอดให้คนรุ่นหลัง
- 3) ศูนย์การศึกษาสุพรรณบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตจัดกิจกรรมเพื่อให้บริการวิชาการแก่ชุมชน
- 4) จัดทำประวัติศาสตร์ชุมชนเพื่อปลูกจิตสำนึกรักบ้านเกิด
- 5) องค์กรปกครองท้องถิ่นจัดสรรงบประมาณสนับสนุนเพื่อพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ของชุมชนให้ได้มาตรฐาน

3. วัฒนธรรมการเรียนรู้ของชุมชน สำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในชุมชนโคกโคเต่า นอกเหนือจากการศึกษาในระบบ (จากโรงเรียน หรือ กศน.) ส่วนใหญ่มีการเรียนรู้เพื่อการประกอบอาชีพเป็นหลัก โดยผู้นำชุมชนและผู้นำกลุ่มอาชีพต่างๆ สร้างความรู้/แสวงหาความรู้จากผู้เชี่ยวชาญของหน่วยงานที่มาทำโครงการในพื้นที่ ทำการทดลอง พัฒนาปรับปรุงการทำงานของกลุ่มให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น มีการแบ่งปัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิกในกลุ่ม อย่างไรก็ตาม ในการจัดการความรู้ชุมชนโดยรวมยังไม่เป็นระบบ และมีปัญหาในเรื่องการใช้เทคโนโลยีที่ช่วยอำนวยความสะดวกจัดเก็บและสืบค้นข้อมูลองค์ความรู้ที่ชุมชนต้องการ

แนวทางแก้ไขปัญหา:

- 1) องค์กรปกครองท้องถิ่นจัดกิจกรรมส่งเสริม/สนับสนุนการอ่าน การเรียนรู้ของประชาชนทุกช่วงวัย รณรงค์ให้ทุกคนใฝ่เรียนรู้
- 2) จัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในแหล่งเรียนรู้และเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชนอย่างต่อเนื่อง
- 3) จัดกิจกรรมให้เยาวชนในชุมชนแนะนำ/ให้ความรู้ด้านเทคโนโลยีแก่คนรุ่นเก่า
- 4) จัดกิจกรรมคนรุ่นเก่าในชุมชนแนะนำ/ให้ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่เยาวชน

4. เทคโนโลยีสารสนเทศมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียน สถาบันการศึกษา และหน่วยงานภาครัฐในชุมชนโคกโคเต่า แต่ไม่ได้มุ่งเน้นที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการความรู้ของชุมชน โดยเฉพาะในแหล่งเรียนรู้และศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ปัญหาสำคัญคือการขาดแคลนสื่อ อุปกรณ์เทคโนโลยีและคอมพิวเตอร์เพื่อใช้ในการดำเนินงาน

แนวทางแก้ไขปัญหา:

- 1) องค์กรปกครองท้องถิ่นจัดสรรงบประมาณสนับสนุนหรือจัดหาอุปกรณ์เทคโนโลยีและคอมพิวเตอร์ให้ชุมชน
- 2) พัฒนาระบบฐานข้อมูลองค์ความรู้ที่จำเป็นชุมชนโดยใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย

- 3) จัดอบรมพัฒนาผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี และการสืบค้นข้อมูล
- 4) สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ออนไลน์ของชุมชน

5. กระบวนการ เป็นกลไกสำคัญในการจัดการความรู้ที่อยู่บนรากฐานของเป้าหมายและวิสัยทัศน์ของชุมชน ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการหลัก 3 ขั้นตอน ได้แก่การสร้างและจัดการความรู้ การแบ่งปันความรู้ และการใช้หรือเผยแพร่ความรู้ สมาชิกในกลุ่มมีความคิดเห็นว่าโครงสร้างพื้นฐานของชุมชนที่จะช่วยให้การจัดการความรู้ได้อย่างจริงจังนั้นค่อนข้างเป็นเรื่องยาก เนื่องจากขาดการสนับสนุนจากองค์กรปกครองท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของชุมชน กลุ่มผู้นำชุมชนมีประสบการณ์ มีศักยภาพในการบริหารจัดการภายในกลุ่มของชุมชน แต่ไม่มีเครือข่ายแหล่งการเรียนรู้จากภายนอกชุมชนที่เอื้อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการถ่ายทอดความรู้ใหม่ๆโดยผู้นำชุมชนจัดประชุม หรือผู้นำกลุ่มบอกเล่าให้สมาชิกในกลุ่มได้ร่วมเรียนรู้ ในการนี้ผู้นำชุมชนได้ให้ความเห็นว่าสิ่งที่ เป็นปัญหา/อุปสรรค คือสมาชิกในกลุ่มไม่มีโอกาสเรียนรู้ด้วยตนเองจากประสบการณ์ตรง การรับฟัง/เรียนรู้จากการบอกเล่าของผู้นำกลุ่มไม่สามารถทำให้เกิดความเข้าใจ ความคิดสร้างสรรค์ หรือการคิดค้นสิ่งใหม่ๆ มาพัฒนางานของตนเองได้มากเท่าที่ควร ทำให้เสียเวลาในการลองผิดลองถูก

แนวทางแก้ไขปัญหา:

- 1) สร้างทีมงานเพื่อการบริหารจัดการความรู้ชุมชนอย่างเป็นระบบ
- 2) จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ความรู้แก่ชุมชนในเรื่องการจัดการความรู้ของกลุ่มอาชีพ และกลุ่มสนใจอื่นๆ
- 3) กำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายในการจัดการความรู้ของชุมชน
- 4) สร้างบรรยากาศการแบ่งปัน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- 5) พัฒนาปรับปรุงองค์ความรู้ที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตของคนชุมชน
- 6) จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้มีการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์
- 7) สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนให้ดีขึ้น

1.2 กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน

จากองค์ประกอบของการจัดการความรู้ในส่วนของกระบวนการ ผู้วิจัยและสมาชิกในกลุ่มได้ร่วมกันพิจารณาในรายละเอียดของแต่ละขั้นตอนของกระบวนการจัดการความรู้ใน 7 ขั้นตอน โดยเริ่มจากการให้สมาชิกในกลุ่มได้ร่วมกันอภิปรายและกำหนดวิสัยทัศน์ของการจัดการความรู้ชุมชน โคอโคเผ่าเพื่อหาแนวทางในการจัดการความรู้โดยใช้เครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ของชุมชน จากคำถามที่ว่า “เราจะทำ KM ไปเพื่ออะไร” ในส่วนนี้สมาชิกในกลุ่มมีมติร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ในการจัดการความรู้ “ชุมชนโคโคเผ่าสามัคคี มีความสุข เข้มแข็ง และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น” ผลสังเคราะห์ข้อมูลในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการจัดการความรู้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ มีดังนี้

1. การค้นหาความรู้ (Knowledge Identification) สมาชิกในกลุ่มร่วมกันแสดงความคิดเห็นและอภิปรายเพื่อค้นหาว่าชุมชนจำเป็นต้องมีความรู้อะไรบ้าง ในรูปแบบใด อยู่ที่ใคร

และขาดความรู้อะไรบ้างหรือไม่ ในการนี้ผู้วิจัยได้ร่วมทำแผนที่ความรู้หรือที่เรียกว่า “Knowledge Mapping” เพื่อหาว่าความรู้ใดมีความสำคัญสำหรับชุมชนจัดลำดับความสำคัญของความรู้เหล่านั้น เพื่อให้ชุมชนวางขอบเขตของการจัดการความรู้ และสามารถจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

ความรู้ที่ชุมชนมีอยู่ส่วนใหญ่เป็นความรู้แบบไม่ชัดแจ้งหรือเป็นแบบนามธรรม (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่แฝงในตัวบุคคลในชุมชน เกิดจากการประกอบอาชีพ สืบทอดจากคนรุ่นเก่าๆ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากครอบครัว กลุ่มอาชีพ และจากการเข้าร่วมกิจกรรมการอบรมจากหน่วยงานต่างๆทั้งภายในและภายนอกชุมชน ดังนี้

- 1) ความรู้ด้านการเกษตร ได้แก่ การทำนา ทำสวน ทำไร่ และการปลูกผัก การทำเกษตรอินทรีย์ การทำไร่นาสวนผสม และการปลูกผักปลอดสารพิษ
- 2) การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมักชีวภาพ และปุ๋ยเม็ด
- 3) การทำผลิตภัณฑ์จักสานจากไม้ไผ่ หวาย และพลาสติก อาทิ ตะกร้า กระเป่า และชะลอม เป็นต้น
- 4) การทำขนมไทย อาทิ กระจ่างสารท ข้าวเหนียวแก้ว ขนมบ้าบิ่น เป็นต้น
- 5) การถนอมอาหาร การทำไข่เค็ม การทำปลาร้า ปลาเค็ม
- 6) การทำดอกไม้จัน
- 7) การทำสบู่ น้ำยาล้างจาน น้ำยาซักผ้า และน้ำยาปรับผ้านุ่ม
- 8) การทำกรอบรูป
- 9) การตัดเย็บเสื้อผ้า และทำผลิตภัณฑ์จากผ้า
- 10) การทำยาจากสมุนไพร
- 11) การนวดแผนไทย
- 12) การจัดทำบัญชีเพื่อการออมทรัพย์
- 13) การบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ และสถาบันการเงินของชุมชน

ชุมชนต้องการความรู้ทางด้านอาชีพเสริม การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ด้านการตลาดและการทำวิสาหกิจชุมชน ทั้งนี้เพื่อสร้างรายได้เพิ่มขึ้นให้เพียงพอต่อค่าครองชีพที่สูงขึ้น และมีเงินออมไว้สำหรับครอบครัว สามารถส่งเสียบุตรหลานให้เล่าเรียนสูงๆ มีเงินไว้รักษาสุขภาพเมื่อยามเจ็บป่วย และสามารถหาสิ่งอำนวยความสะดวกทำให้การดำรงชีวิตมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

2. การแสวงหาความรู้ (Knowledge Acquisition) ภายในชุมชนมีครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้รู้/ผู้เชี่ยวชาญในการประกอบอาชีพหลักเป็นผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มอาชีพและสมาชิกกลุ่มที่มีความรู้ความสามารถ และมีทักษะจากการปฏิบัติงาน ชุมชนสามารถแสวงหาความรู้ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมการให้บริการของโรงเรียนและมหาวิทยาลัยในพื้นที่ ซึ่งมีการให้บริการห้องสมุดและอินเทอร์เน็ต รวมถึงบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ครู อาจารย์ และนักวิจัยปฏิบัติการเชิงพื้นที่ทำงานร่วมกับชุมชน ส่วนแหล่งความรู้จากภายนอกชุมชนได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมการอบรมจากหน่วยงานต่างๆ อาทิ กศน. เกษตรตำบล พัฒนาชุมชน และเครือข่ายกลุ่มอาชีพจังหวัดสุพรรณบุรี เป็นต้น

3. การสร้างความรู้ (Knowledge Creation) ส่วนใหญ่ชุมชนสร้างความรู้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคนในชุมชนทุกช่วงวัย เกิดจากการพูดคุยกันของผู้นำชุมชน กับเพื่อนบ้าน และญาติพี่น้องถึงปัญหาของชุมชน ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสภาพกายภาพของพื้นที่ การสร้างความรู้รอบรู้ในสภาพเศรษฐกิจ การสร้างความรู้ในการจัดการกลุ่มอาชีพของชุมชน ได้จากการพูดคุยกันในครอบครัว หมู่เครือญาติเกี่ยวกับการสร้างตลาดเพื่อรองรับผลผลิตทางการเกษตร และเพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชน มีการสอน/ถ่ายทอดความรู้ภายในกลุ่มอาชีพ มีการแจ้งเรื่องราว/ข่าวสารที่สำคัญๆในที่ประชุม มีการทำประชาคมหมู่บ้านสรุปแนวทางในการทำกิจกรรม/โครงการต่างๆของชุมชน การสร้างความรู้จากสมาชิกเครือข่ายของชุมชน เช่น เครือข่ายการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร โดยมีการนำองค์ความรู้มาบอกเล่าและอธิบายให้สมาชิกในกลุ่มฟัง องค์ความรู้ส่วนใหญ่ที่ใช้ในการดำเนินงานจะเป็นองค์ความรู้จากประสบการณ์เดิมของแต่ละบุคคล (Tacit Knowledge) และความรู้จากภายนอกที่หน่วยงานภายนอกมาจัดอบรมถ่ายทอดความรู้ให้ เช่น เรื่องการทำสบู่ น้ำยาล้างจาน น้ำยาซักผ้า และน้ำยาปรับผ้านุ่ม การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ เป็นต้น

4. การจัดเก็บและการสืบค้นความรู้ (Knowledge Storage and Retrieval) ชุมชนโคโคเฒ่ายังไม่มีการจัดเก็บองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ ส่วนใหญ่เป็นความรู้แฝงที่มีอยู่ในตัวบุคคล ไม่ได้ปรับเปลี่ยนให้เป็นความรู้ที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมองค์ความรู้จากการดำเนินงานกลุ่มอาชีพและกลุ่มออมทรัพย์ในแต่ละกลุ่มจะมีการจดบันทึกเป็นสมุด/เอกสารที่เก็บรวบรวมไว้เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างเป็นระบบชัดเจนในส่วนของงบประมาณสามารถให้สมาชิกตรวจสอบได้ แต่ไม่มีการจัดระบบฐานข้อมูลที่เป็นองค์ความรู้ของชุมชน มีเพียงเอกสารบางเรื่องที่ได้จากเครือข่ายของชุมชนที่มาแลกเปลี่ยน เช่น องค์ความรู้ด้านการเกษตรที่มีการรวมกลุ่มกับหน่วยงานภายนอก หรือนักวิจัยจากภายนอกที่เข้ามาวิจัยในชุมชน โดยเฉพาะผู้นำชุมชน หรือ ผู้นำกลุ่ม มีการจัดเก็บผลการดำเนินงานในรูปเอกสารแยกตามกลุ่ม ซึ่งแต่ละกลุ่มจะมีคณะกรรมการดำเนินงานดูแลรับผิดชอบ สมาชิกในกลุ่มสามารถขอได้ทุกเมื่อ มีการรายงานในที่ประชุมประจำเดือนทุกกลุ่ม

5. การถ่ายทอดความรู้ (Knowledge Transfer) ชุมชนโคโคเฒ่ามีการถ่ายทอดความรู้ภายในชุมชนเป็นองค์ความรู้ที่ไม่ชัดเจนในลักษณะบุคคลต่อบุคคล ภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่ม และดำเนินการในหลายรูปแบบ อาทิ การเล่าสู่กันฟัง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อนช่วยเพื่อน สอน ศึกษาดูงาน และศูนย์การเรียนรู้ มีการจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้โดยชุมชนและหน่วยงานต่างๆ ภายนอกชุมชน เช่น พัฒนาชุมชน เกษตรตำบล การศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) เป็นต้น โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องการทำการเกษตรปลอดภัย เกษตรปลอดภัยพิช เกษตรอินทรีย์ การอบรมเรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพ การทำปุ๋ยเกษตรอินทรีย์ การทำเครื่องจักสาน การสานกระเป๋ และการทำงาน ในการถ่ายทอดในการจัดการกลุ่มอาชีพของชุมชนตำบลโคโคเฒ่า เช่น การสอนเรื่องจักสาน ผู้สอนจะมีวิธีการถ่ายทอดโดยบอกถึงวัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิต อธิบายวิธีการทำโดยใช้ลักษณะการสอนแบบตัวต่อตัว และให้ผู้เรียนได้ฝึกทำเองโดยผู้สอนเป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้อง

6. การใช้ความรู้ (Knowledge Utilization) ชุมชนโคโคเฒ่ามีการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานกลุ่มอาชีพของชุมชน เป็นการนำความรู้ที่มีฐานความรู้อยู่แล้วบูรณาการร่วมกับองค์ความรู้ที่ได้จากการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ จากการบอกเล่าของสมาชิกในกลุ่ม และการเก็บข้อมูลเบื้องต้นของผู้วิจัย พบว่า ชุมชนมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานจากภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยนำองค์

ความรู้ในการใช้วัสดุพลาสติกที่ได้รับการอบรมจาก กศน.มาประยุกต์สร้างลวดลายในการสานกระเป๋ และดัดแปลงรูปแบบเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่หลากหลาย เช่น กล่องใส่เอกสาร ตะกร้าผ้า เป็นต้น การนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาด้านการเกษตรมาประยุกต์ใช้กับสภาพของพื้นที่จนเกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ของชุมชน การผลิตปุ๋ยมีการพัฒนาจากการผลิตปุ๋ยหมักชีวภาพ เป็นปุ๋ยอัดเม็ดที่มีการบรรจุถุงมีตราเป็นของชุมชน (ตราเพชรพานทอง) เพื่อนำมาใช้ในการเพาะปลูก การทำนาในชุมชนและสามารถจัดจำหน่ายในพื้นที่อื่นๆ มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้านอาหาร การทำขนมไทย โดยองค์ความรู้ที่ได้มีการรับมาจากภายนอกในเรื่องการทำบรรจุภัณฑ์ การตกแต่งสีส่นในดูสวยงาม เพิ่มมูลค่าสามารถจำหน่ายได้มากขึ้น

7. การติดตามประเมินผลความรู้ (Knowledge Evaluation) ชุมชนโคโคเคาะ ได้มีการจัดประชุมผู้นำชุมชน คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มต่างๆ ของชุมชนที่ศูนย์การเรียนรู้เฉลิมพระเกียรติ มีการประเมินผลการดำเนินการของชุมชนโดยกำนันประจำตำบลและผู้นำกลุ่ม มีการสรุปรายงานผล ปัญหาและอุปสรรค หากมีปัญหาก็ประชุมจะร่วมกันหาหรือในที่ประชุมเพื่อหาแนวทางแก้ไข มีการจัดสรรผลตอบแทนแก่สมาชิกกลุ่ม สำหรับการติดตามผลในส่วนการจัดการความรู้ไม่ได้ปรากฏชัดเจนเป็นรูปธรรม แต่วัดได้จากการความสำเร็จในการดำเนินงาน/กิจกรรมต่างๆ ของชุมชน คุณภาพและจำนวนผลิตภัณฑ์ และผลตอบแทนทั้งในรูปตัวเงินที่เพิ่มขึ้นและรางวัลที่ได้รับของสมาชิกกลุ่มและชุมชน นอกจากนี้ชุมชนได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดแผนพัฒนาชุมชนในปีต่อไปให้เกิดประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ผลการวิเคราะห์ SWOT ในการจัดการความรู้ชุมชน

ในการจัดกิจกรรมการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อหาแนวทางในการสร้างกลยุทธ์ในการจัดการความรู้ชุมชน โดยให้ผู้เข้าร่วมโครงการวิเคราะห์ปัจจัยภายในชุมชน: จุดแข็ง (Strength)/จุดอ่อน (Weakness) และปัจจัยภายนอก: โอกาส (Opportunity) /อุปสรรค (Treat) ในการจัดการความรู้ชุมชน จากการใช้แบบประเมินความคิดเห็น ได้ผลการวิเคราะห์ SWOT ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.1 ดังนี้

1. ปัจจัยภายในชุมชนโคโคเคาะ: จุดแข็ง/จุดอ่อน

1.1 องค์ประกอบของการจัดการความรู้ชุมชน ในภาพรวมมีความเข้มแข็งในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.40$, $SD.=0.47$) เรื่องที่เป็นจุดแข็ง อันดับแรกได้แก่ เรื่องกระบวนการสร้างแสวงหาความรู้และการใช้ประโยชน์ ($\bar{X}=3.78$, $SD.=1.09$) รองลงมาเป็นเรื่องเทคโนโลยี/เครื่องมือ/สื่อต่างๆ ที่สนับสนุนการเรียนรู้ ($\bar{X}=3.67$, $SD.=1.12$) อยู่ในระดับมาก เรื่องแหล่งเรียนรู้/ทรัพยากรบุคคล/ภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X}=3.33$, $SD.=0.50$) วัฒนธรรมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในชุมชน ($\bar{X}=3.33$, $SD.=0.87$) และเรื่องความรู้ความสามารถของประชาชนในท้องถิ่น ($\bar{X}=2.89$, $SD.=0.33$) อยู่ในระดับปานกลาง

1.2 กระบวนการจัดการความรู้ของชุมชน ในภาพรวมมีความเข้มแข็งในระดับมาก ($\bar{X}=4.07$, $SD.=0.53$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า มีเรื่องที่เป็นจุดแข็งของชุมชนที่อยู่ใน

ระดับมากที่สุด 4 เรื่อง คือ เรื่องการสร้างและแสวงหาความรู้ใหม่ๆ ($\bar{X}=4.78$, $SD.=0.44$) การกำหนดวิสัยทัศน์ ($\bar{X}=4.44$, $SD.=0.73$) การค้นหาความรู้โดยใช้เครือข่ายแหล่งเรียนรู้ชุมชน ($\bar{X}=4.33$, $SD.=0.50$) และการแบ่งปันความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ชุมชน ($\bar{X}=4.33$, $SD.=0.87$) ส่วนเรื่องอื่นๆ อยู่ในระดับมาก ได้แก่ เรื่องการนำความรู้มาใช้ในการแก้ปัญหาชุมชน ($\bar{X}=4.00$, $SD.=1.00$) การจัดระบบความรู้ที่จำเป็นสำหรับชุมชน ($\bar{X}=3.78$, $SD.=0.83$) การเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศ/ความรู้ทั่วถึง และสะดวกรวดเร็ว ($\bar{X}=3.78$, $SD.=0.97$) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ จัดทำเป็นเอกสารที่นำไปใช้ได้ ($\bar{X}=3.67$, $SD.=0.71$) และอันดับสุดท้ายเป็นเรื่องการตรวจสอบ/ปรับปรุงความรู้ที่มีอยู่ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงเสมอ ($\bar{X}=3.56$, $SD.=1.01$)

2. ปัจจัยภายนอกชุมชนโคกโคเตา: โอกาส/อุปสรรค

2.1. ด้านสังคม การเมือง และการปกครองท้องถิ่น ในภาพรวมมีโอกาสน้อยในระดับมาก ($\bar{X}=3.75$, $SD.=0.84$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า เรื่องที่เป็นโอกาสน้อยที่สุดเป็นอันดับแรก คือเรื่องการประสานงานของเครือข่ายกลุ่มอาชีพต่างๆ ($\bar{X}=4.22$, $SD.=0.97$) รองลงมาที่มีโอกาสน้อยในระดับมาก ได้แก่ เรื่องการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ($\bar{X}=3.78$, $SD.=0.83$) การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ($\bar{X}=3.67$, $SD.=0.71$) และการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร ($\bar{X}=3.56$, $SD.=1.24$) อันดับสุดท้ายเป็นเรื่องงบประมาณสนับสนุนด้านการเรียนรู้/การศึกษาในท้องถิ่นมีโอกาสน้อยปานกลาง ($\bar{X}=3.33$, $SD.=1.32$)

2.2 สภาพการณ์ทางเศรษฐกิจ ในภาพรวมมีโอกาสน้อยในระดับมาก ($\bar{X}=4.16$, $SD.=0.46$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า เรื่องที่เป็นโอกาสน้อยที่สุดเป็นอันดับแรก คือเรื่องการลงทุนสร้างอาชีพเสริม ($\bar{X}=4.33$, $SD.=0.50$) รองลงมาที่มีโอกาสน้อยในระดับมาก ได้แก่ เรื่องการจัดกิจกรรมกลุ่มอาชีพ ($\bar{X}=4.11$, $SD.=0.78$) การส่งเสริมธุรกิจชุมชน และผลิตภัณฑ์ตำบล (OTOP) ($\bar{X}=4.00$, $SD.=0.50$)

ตารางที่ 4.1 ผลประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคในการจัดการความรู้เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชนโคกโคเตา

รายการประเมินสภาพการภายในชุมชนโคกโคเตา	$\bar{X}$	SD.	ระดับ	อันดับ
1. องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของชุมชน	3.40	0.47	ปานกลาง	2
1.1 ความรู้ความสามารถของประชาชนในท้องถิ่น	2.89	0.33	ปานกลาง	5
1.2 แหล่งเรียนรู้/ทรัพยากรบุคคล/ภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.33	0.50	ปานกลาง	3
1.3 วัฒนธรรมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในชุมชน	3.33	0.87	ปานกลาง	4
1.4 กระบวนการสร้าง แสวงหาความรู้และการใช้ประโยชน์	3.78	1.09	มาก	1
1.5 เทคโนโลยี/เครื่องมือ/สื่อต่างๆที่สนับสนุนการเรียนรู้	3.67	1.12	มาก	2
2. กระบวนการจัดการความรู้ของชุมชน	4.07	0.53	มาก	1
2.1 การกำหนดวิสัยทัศน์	4.44	0.73	มากที่สุด	2
2.2 การค้นหาความรู้โดยใช้เครือข่ายแหล่งเรียนรู้ชุมชน	4.33	0.50	มากที่สุด	3

ตารางที่ 4.1 ผลประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคในการจัดการความรู้เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชนโคกโคเต่า (ต่อ)

2.3 การสร้างและแสวงหาความรู้ใหม่ๆ	4.78	0.44	มากที่สุด	1
2.4 การจัดระบบความรู้ที่จำเป็นสำหรับชุมชน	3.78	0.83	มาก	6
2.5 การประมวลและกลั่นกรองความรู้ จัดทำเป็นเอกสารที่นำไปใช้ได้	3.67	0.71	มาก	8
2.6 การเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศ/ความรู้ทั่วถึง และสะดวกรวดเร็ว	3.78	0.97	มาก	7
2.7 การแบ่งปันความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ชุมชน	4.33	0.87	มากที่สุด	4
2.8 การนำความรู้มาใช้ในการแก้ปัญหาชุมชน	4.00	1.00	มาก	5
2.9 การตรวจสอบ/ปรับปรุงความรู้ที่มีอยู่ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงเสมอ	3.56	1.01	มาก	9
รายการประเมินสภาพการภายนอกชุมชนโคกโคเต่า				
1. ด้านสังคม การเมือง และการปกครองท้องถิ่น	3.75	0.84	มาก	2
1.1 งบประมาณสนับสนุนด้านการเรียนรู้/การศึกษาในท้องถิ่น	3.33	1.32	ปานกลาง	5
1.2 การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน	3.67	0.71	มาก	3
1.3 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต	3.78	0.83	มาก	2
1.4 การประสานงานของเครือข่ายกลุ่มอาชีพต่างๆ	4.22	0.97	มากที่สุด	1
1.5 การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร	3.56	1.24	มาก	4
2. สภาพการณ์ทางเศรษฐกิจ	4.16	0.46	มาก	1
2.1 การส่งเสริมธุรกิจชุมชน และผลิตภัณฑ์ตำบล (OTOP)	4.00	0.50	มาก	3
2.2 การสร้างอาชีพเสริม	4.33	0.50	มากที่สุด	1
2.3 การจัดกิจกรรมกลุ่มอาชีพ	4.11	0.78	มาก	2

จากการสนทนา อภิปรายและซักถามเพื่อทำการวิเคราะห์จุดแข็ง/จุดอ่อน โอกาส/อุปสรรคในเรื่องการจัดการความรู้ชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยใช้เครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชนผู้ร่วมโครงการนำเสนอประเด็นสำคัญต่างๆ ดังนี้

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
1. ชุมชนมีแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย 2. ชุมชนมีต้นทุนทรัพยากร ภูมิปัญญา ท้องถิ่น และ ประชาชนชาวบ้าน 3. ผู้นำชุมชนมีภาวะผู้นำเป็นที่ยอมรับของชุมชน 4. ผู้นำชุมชนมีวิสัยทัศน์ร่วม มีระบบการบริหารจัดการชุมชนที่ดี	1. แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชนหลายแห่งยังไม่มีการบริหารจัดการเพื่อใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2. การจัดเก็บองค์ความรู้ของชุมชนยังไม่เป็นระบบฐานข้อมูลที่ชัดเจน ไม่มีการบันทึกเป็นเอกสาร มีการจัดเก็บข้อมูลตามกลุ่มต่างๆ แต่ขาดการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างกลุ่ม 3. การเข้าถึงข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้ การสืบค้นองค์ความรู้ไม่สะดวก ไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
5. มีการรวมกลุ่มสนใจ กลุ่มอาชีพต่างๆ และกลุ่มออมทรัพย์หลายกลุ่ม 6. มีการค้นหา แสวงหา และสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ 7. มีการถ่ายทอดความรู้ แบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในชุมชน 8. มีการนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ พัฒนาผลิตภัณฑ์ และแก้ปัญหาชุมชน 9. มีผู้นำเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน และสืบทอดความรู้จากคนรุ่นเก่า 10. มีการติดต่อสื่อสารผ่านเทคโนโลยีที่ทันสมัย สะดวกรวดเร็ว 11. มีการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง	4. การถ่ายทอดความรู้ การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้อยู่ในวงแคบๆ ภายในครอบครัว เครือญาติ และในกลุ่มสนใจ 5. ไม่มีระบบการจัดการการประมวล กลั่นกรองหรือตรวจสอบปรับปรุงองค์ความรู้ที่มีอยู่ 6. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีน้อย 7. สมาชิกกลุ่มสนใจต่างๆ มีการศึกษาน้อย ขาดทักษะในสืบค้นและการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 8. ยังไม่มีการวางระบบเครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ของชุมชน 9. ขาดพลังความสามัคคีเพื่อสร้างชุมชนให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้
โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threats)
1. มีการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับชุมชนในระดับนโยบาย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต อาทิ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (สำนักงานการศึกษานอกโรงเรียน, กศน.) และ กรมการพัฒนาชุมชน เป็นต้น 2. มีเครือข่ายชุมชนต้นแบบเกิดขึ้นมากมายจากภายนอกชุมชนทุกระดับ 3. การสื่อสารด้านเทคโนโลยีทันสมัย รวดเร็ว ทำให้เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้ไร้ขอบเขต การเข้าถึง สืบค้น แบ่งปันและแลกเปลี่ยนทำได้สะดวกรวดเร็ว กว้างขวาง	1. งบประมาณสนับสนุนการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการสร้างเครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ของชุมชนมีน้อย 2. การบริหารท้องถิ่นในระดับตำบลยังขาดการประสานสายสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายกลุ่มต่างๆ ภายในชุมชนกับเครือข่ายภายนอก 3. การประชาสัมพันธ์ ให้บริการการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากภายนอก และการสื่อสารภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ทั่วถึง 4. การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็วทำให้ชุมชนไม่สามารถปรับตัวตามได้ทัน

การถอดบทเรียนจากการศึกษาดูงานชุมชนต้นแบบ แหล่งเรียนรู้ดอนหวาย-ท่าจีน

ในการศึกษาดูงานของชุมชนต้นแบบ แหล่งเรียนรู้ดอนหวาย-ท่าจีน ตำบลบางกระทีก อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ในวันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2556 ผู้วิจัยกำหนดโจทย์ 2 ประเด็น กล่าวคือ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับประสบการณ์/ความรู้จากการไปศึกษาดูงานในเรื่องอะไรบ้าง และจะนำมา

ประยุกต์ใช้ตามวิถีชีวิตในชุมชนได้อย่างไร หลังจากนั้นจึงมีการติดตามประเมินผล สรุปและรายงานให้ที่ประชุมรับทราบร่วมกัน

ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยได้รับการต้อนรับอย่างดี ในบรรยากาศที่อบอุ่นเป็นกันเองจากทีมงานบริหารท้องถิ่นและกลุ่มอาชีพ ได้ฟังการบรรยายของนายกเทศมนตรี ตำบลบางกระทึก นายราชัน มีป้อม และทีมงานบริหารท้องถิ่นที่เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งมีผู้รับผิดชอบ 3 ท่านคือ นายอภิชัย มาสุข หัวหน้ากองสวัสดิการสังคม นางสาวรังสียา จารุธรรมวัฒน์ หัวหน้ากองวิชาการและแผนงาน และนางศรีประภา หรั่งบุญลือ ประธานกลุ่มสตรีพัฒนาตำบลบางกระทึก ในการถอดบทเรียนจากชุมชนต้นแบบของโครงการวิจัยเพื่อหาแนวทางในการจัดการความรู้ชุมชนโดยใช้เครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีดังนี้

1. บริบทชุมชนต้นแบบ

เทศบาลตำบลบางกระทึก เป็นเทศบาลขนาดเล็ก มีพื้นที่ 12.847 ตารางกิโลเมตร มีหมู่บ้านตามกฎหมายปกครองลักษณะท้องที่ จำนวน 8 หมู่บ้าน มีการแบ่งชุมชนออกเป็น 17 ชุมชนเปลี่ยนแปลงฐานะโดยจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลบางกระทึกเป็นเทศบาลตำบล บางกระทึก ตามประกาศกระทรวงมหาดไทยลงวันที่ 2 มิถุนายน 2551 ทั้งนี้ให้มีผลตั้งแต่วันที่ 30 พฤษภาคม 2551 มีตราสัญลักษณ์ ดังภาพที่ 4.1 เป็นรูปวัดคงคารามดอนหวาย ตลาดริมน้ำดอนหวาย แม่น้ำท่าจีน เจดีย์และพืช ผักผลไม้ต่างๆ ซึ่งมีความหมายว่า ในเขตเทศบาลตำบลบางกระทึกมีวัดคงคารามดอนหวาย ตลาดริมน้ำดอนหวายอันเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นจุดเด่นของตำบลบางกระทึก มีชื่อเสียงระดับประเทศ มีอายุกว่า 100 ปี ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 แม่น้ำท่าจีนที่ไหลผ่านเขตเทศบาลตำบลบางกระทึก คนพายเรือ อันเป็นสิ่งบ่งบอกถึงสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของเทศบาลและวิถีการดำเนิน ชีวิตของประชาชนตำบลบางกระทึก เจดีย์และดอกบัว ซึ่งสื่อความหมายถึงสัญลักษณ์ของจังหวัดนครปฐม และความเป็นเมืองอันเป็นแหล่งที่ตั้งของสถานที่สำคัญทางศาสนา พืช ผักผลไม้ ที่บ่งบอกถึงความอุดมสมบูรณ์ด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหาร เทศบาลตำบลบางกระทึกมีความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพต่างๆ และการประกอบธุรกิจชุมชน ผลิตภัณฑ์ชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีกลุ่มสตรีพัฒนาตำบลบางกระทึก ซึ่งเป็นกลุ่มที่ได้ดำเนินการจัดทำผลิตภัณฑ์สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) อาทิ การสานกระเป๋า และน้ำพริก นอกจากนี้ในชุมชนยังมีวัดญาณเวศกวันซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ของชุมชน มีภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านขนมไทยโบราณ น้ำพริกแม่บุญมา และการทำห้อยจ้อ

ภาพที่ 4.1 ตราสัญลักษณ์เทศบาลตำบลบางกระทึก

ตลาดริมน้ำดอนหวาย หรือตลาดดอนหวาย ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ต.บางกระทีก อ.สามพราน จ.นครปฐม ริมแม่น้ำท่าจีน ความยาวของตลาดประมาณ 300 เมตร อยู่ติดกับวัดคงคารามดอนหวาย หรือที่ชุมชนนิยมเรียกว่าวัดดอนหวาย ตลาดดอนหวายมีลักษณะตัวอาคารเป็นอาคารไม้เก่า ๆ ตั้งแต่อดีตสมัยรัชกาลที่ 6 ที่อยู่ติดริมแม่น้ำท่าจีน มีพ่อค้า แม่ค้า นำสินค้า และอาหารมาจำหน่ายในบริเวณ วัดดอนหวาย มีตลาดนัดสินค้าทางการเกษตรที่วัดดอนหวายทุกวัน ตั้งแต่เวลา 07.00-18.00 น. นอกจากนั้นที่ตลาดดอนหวายมีบริการเรือล่องแม่น้ำท่าจีนด้วยเรือเอี่ยมจุ่น และเรือกระแซง โดยแบ่งออกเป็น 2 เส้นทาง ได้แก่ เส้นทางแรก จากวัดดอนหวาย ผ่านวัดท่าพุท วัดไร่ขิง และวังปลา ใช้เวลา 1 ชั่วโมง 15 นาที เส้นทางที่สอง จากวัดดอนหวาย ผ่านวัดไร่ขิง วังปลา ลอดใต้สะพานโพธิ์แก้ว โรงเรียน ภปร.ราชวิทยาลัย วัดสรรเพชร วัดเดชานุสรณ์และสวนสามพราน ใช้เวลา 2 ชั่วโมง แบ่งออกเป็นรอบๆ ตลาดเริ่มบูมตั้งแต่ปี 2542-2543 และมีเรือบริการนำเที่ยวชมทิวทัศน์ของสองฝั่งแม่น้ำท่าจีน ตลาดดอนหวาย เดิมเป็นตลาดภายในชุมชนเล็กๆ ไม่มีชื่อเสียง ในยุคที่การสัญจรและการค้าขายทางน้ำยังคับคั่ง ชาวบ้านจะพายเรือแจวมาซื้อหาข้าวปลาอาหารที่ตลาดดอนหวายทุกวัน จนกระทั่งมีการสร้างถนนวัดไร่ขิง ตัดผ่านหน้าชุมชนเมื่อประมาณ 30 ปีที่แล้วทำให้ตลาดซบเซาลงมาก ต่อมาในปี 2542 เมื่อทีมงาน "เที่ยวไป กินไป" จากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ นำทีมโดยพลเอกโอภาส โพธิ์แพทย์ ได้เดินทางไปรับประทานเปิดพะโล้ที่ร้านนายหนับ และตีพิมพ์เรื่องราวเปิดพะโล้รสอร่อยของร้านนายหนับ และบรรยากาศตลาดดอนหวายสู่สาธารณชน นับจากนั้นมาตลาดดอนหวายได้เริ่มมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก ทำให้มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากมาเยือนต้องการมาพิสูจน์ความเอร็ดอร่อยของอาหารนานาชาติ และชื่นชมบรรยากาศตลาดริมน้ำดอนหวาย

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และสื่อต่างๆ มีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ตลาดดอนหวายส่งผลให้ตลาดน้ำดอนหวายมีชื่อเสียงโด่งดังอย่างรวดเร็ว ทุกวันนี้นอกจากนักท่องเที่ยวในจังหวัดใกล้เคียงแล้ว ยังมีนักท่องเที่ยวจากจังหวัดอื่นๆ อีกมากมาย เช่น สุพรรณบุรี อยุธยา ชลบุรี ระยอง ฯลฯ รวมไปถึงนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ มากที่สุดเป็นนักท่องเที่ยวจากกรุงเทพมหานคร นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มักมีวัตถุประสงค์ที่แน่นอน คือถ้าไม่มาซื้อเปิดพะโล้ ก็ต้องมาซื้อขนมไทยซึ่งมีหลากหลาย หรือไม่ก็ห่อหมกปลาช่อน เพราะทั้งสามอย่างนี้เป็นอาหารขึ้นชื่อ มีรายการอาหารท้องถิ่น และขนมหวานเป็นขนมไทยโบราณที่ขึ้นชื่อมากมาย อาทิ ขนมตาลป้าไข่ ขนมสอดไส้ ลูกจาก/ลูกตาลลอยแก้ว ขนมเปียะ เป็นต้น นอกจากนี้ก็ยังมีผักและผลไม้รสชาติดีจำหน่ายในราคาถูกๆ โดยเฉพาะส้มโอ ผลไม้ขึ้นชื่อของนครชัยศรี ปัจจุบันตลาดริมน้ำดอนหวายได้รับความนิยมในหมู่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวในกรุงเทพและปริมณฑล มีจำนวนร้านอาหาร ร้านขายขนม ผัก ผลไม้ ต้นไม้และดอกไม้รสชาติดีเพิ่มขึ้นมากมาย นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน สินค้า OTOP อาทิ เครื่องจักสาน เครื่องเรือน ผลิตภัณฑ์จากไม้ และผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร เป็นต้น

วัดคงคารามดอนหวาย หรือวัดดอนหวายเป็นวัดที่เก่าแก่ สร้างขึ้นในช่วงปลายรัชกาลที่ 3 ตอนต้นรัชกาลที่ 4 สถานที่สำคัญในวัดดอนหวาย คือพระอุโบสถ ซึ่งมีขนาดค่อนข้างใหญ่ มีพระประธานประดิษฐานอยู่บนฐานชุกชีสูง มีพระพุทธรูปบูชาขนาดต่าง ๆ ตั้งอยู่เป็นจำนวนมากผนังด้านหลังมีศิลปะลวดลายที่สวยงามจากช่างฝีมือชาวจีน ต่อมาอุโบสถหลังเก่าทรุดโทรม จึงรื้อและสร้างขึ้นใหม่แทนในที่เดิม มีหลวงพ่อวีโกลีศ ประดิษฐานอยู่ในพระอุโบสถ วิหาร ของวัดดอนหวาย

ปัจจุบันได้บูรณะขึ้นใหม่ แต่คงแบบเดิมไว้ทุกอย่างเจดีย์ทิศตะวันออกมีรูปเหลี่ยม ย่อมุมไม้สิบสอง ขนาดใหญ่ เจดีย์ทิศใต้เป็นเจดีย์ทรงลังกาฐานสูงมียักษ์แบก ได้บูรณะขึ้นใหม่ตามแบบเดิม ชุ่มประตูประดับด้วยปูนปั้นรูปพญานาคแล้วลงฝุ่นสีฟ้าและสีน้ำตาลงดงามดี ส่วนนอกกำแพงแก้ว มีมณฑปประดิษฐานรอยพระพุทธรูป 1 หลัง ระเบียงตกแต่งด้วยกระเบื้องเคลือบฉลุลายโปร่งแบบจีน ซึ่งนิยมมากในรัชกาลที่ 3 ต่อมามณฑปได้ถูกรื้อถอนออกไปไม่เหลือร่องรอยให้เห็นอีก ปัจจุบันวิหารได้มีการบูรณะใหม่ และได้อนุรักษ์หลวงพ่อวิสาขามาประดิษฐานให้ประชาชนได้กราบไหว้

แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านขนมไทย ขนมตาลป้าไข่เป็นขนมไทยเลื่องชื่อของตลาดดอนหวาย ที่คนแถบนี้รู้จักมานาน 45 ปี เพราะต่างเคยลิ้มลองความอร่อยตั้งรุ่นคุณแม่มารถึงรุ่นลูก เริ่มจากป้าไข่เป็นแม่ค้าขนมหวานเก่าเป็นคณครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ชุมชนย่านดอนหวายแต่ก่อนเป็นชุมชนชาวจีน แล้วป้าไข่ก็ได้แต่งงานกับสามีของเขา แม่สามีของป้าไข่เป็นคนคิดค้นขนมมาก่อน เริ่มจากการที่ ได้ทำเส้นกวยเตี๋ยวซึ่งเป็นแป้งโม่ แล้วจะมีข้าวเหลือกกับแป้งที่เหลือ ก็เลยนำมาทำเป็นขนมถ้วยฟูก่อน พอป้าไข่ได้แต่งงานมาเป็นสะใภ้บ้านนี้จากการที่เป็นแม่ค้าขนมหวานมาก่อนก็เลยไปเก็บลูกตาลมากวนกับแป้งกลายเป็นขนมตาล แล้วนำออกมาขายคู่กับขนมถ้วยฟู แต่ในสมัยก่อน จะใส่เป็นโหลๆขาย เพราะที่บ้านของป้าไข่ก็ได้เปิดร้านขายกวยเตี๋ยวด้วย จึงนำออกมาขายคู่กัน ต่อมาตลาดที่ขายเริ่มซบเซาเพราะตลาดน้ำดอนหวายเป็นท่าเรือ คนจะเดินทางเรือเป็นส่วนใหญ่ แต่เมื่อมีการตัดถนนผ่านคนจึงเปลี่ยนไปเดินทางทางบกแทน ตลาดเลยกลายเป็นเหมือนตลาดร้าง ป้าไข่เลยเลิกขายกวยเตี๋ยวล้วนแล้วหันมาทำขนมขายตามตลาดนัด จะมีขนมหลากหลายที่ทำออกมาขายในร้าน แต่ที่จะมีขายทุกวันขาดไม่ได้เลยคือ ขนมถ้วยฟูกับขนมตาล

2. ประสบการณ์/ความรู้ที่ได้จากการศึกษาชุมชนต้นแบบ

ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยได้รับความรู้ และได้ร่วมเรียนรู้เป็นประสบการณ์จากเทศบาลตำบลบางกระทิกซึ่งเป็นชุมชนต้นแบบที่มีวิถีชีวิตชุมชนในบริบทที่คล้ายคลึงกัน การทัศนศึกษาครั้งนี้จึงถือเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการจัดการความรู้ที่อำนวยความสะดวกให้ชุมชนได้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเป็นช่องทางที่จะนำไปสู่การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายนอกของชุมชน ผลการวิจัยครั้งนี้จึงก่อให้เกิดผลกระทบที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งทั้งระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน สิ่งที่ได้เป็นบทเรียนจากการศึกษาชุมชนต้นแบบ สรุปได้ดังนี้

1. ได้แนวทางในการบริหารจัดการและการดำเนินงานของเทศบาลตำบลบางกระทิก แหล่งเรียนรู้ดอนหวาย-ท่าจีน กลุ่มอาชีพต่างๆ การประกอบธุรกิจชุมชน ผลิตภัณฑ์ชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น จากการบรรยายของนายกเทศมนตรี ตำบลบางกระทิก นายราชน มีป้อม และทีมงานบริหารท้องถิ่นที่ให้การต้อนรับและเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งมีผู้รับผิดชอบ 3 ท่านคือ นายอภิชัย มาสุข หัวหน้ากองสวัสดิการสังคม นางสาวรังสียา จารุธรรมวัฒน์ หัวหน้ากองวิชาการและแผนงาน และนางศรีประภา หรั่งบุญลือ ประธานกลุ่มสตรีพัฒนาตำบลบางกระทิก

2. ผลิตภัณฑ์ OTOP อาทิ การสานกระเป๋า อาหารท้องถิ่น และน้ำพริก นำเสนอการบรรยายโดยนางสรรญา ปิ่นเวหา วิทยากรของกลุ่มสตรีพัฒนาตำบลบางกระทิก

3. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลบางกระทิก สังกัดเทศบาลตำบลบางกระทิก ตั้งอยู่เลขที่ 40/9 หมู่ที่ 2 ตำบลบางกระทิก อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เปิดสอนเด็กอายุ 2 ปี 6 เดือน ถึง

4 ปี มีเขตพื้นที่บริการ 8 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 ตำบลบางกระทึก และพื้นที่ใกล้เคียง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลบางกระทึก ได้รับโอนภารกิจด้านการศึกษาระดับปฐมวัย อนุบาล 3 ขวบ จากสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ (สปช.) ตามพระราชบัญญัติและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2552 ด้านการบริการที่เป็นสาธารณะ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 โดยรับโอนนักเรียนจำนวน 103 คน จำนวน 3 ห้องเรียน และได้รับการสนับสนุนครุภัณฑ์จากโรงเรียนวัดดอนหวาย จำนวน 4 คน พี่เลี้ยง 2 คน ได้จัดการศึกษาโดยได้รับความอนุเคราะห์จากโรงเรียนวัดดอนหวาย (นครรัฐประสาธ) ตั้งแต่ปี พ.ศ.2544 - 2548 ในปีการศึกษา 2549 ทางโรงเรียนวัดดอนหวายได้ปรับปรุงอาคารเรียนที่ให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใช้อยู่ ประกอบกับจำนวนนักเรียนของโรงเรียนวัดดอนหวายเพิ่มขึ้นจำนวนมากขึ้น จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้จำนวนห้องเรียนไม่เพียงพอและไม่เหมาะสมกับจำนวนนักเรียน จึงได้ย้ายสถานที่ในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนจากโรงเรียนวัดดอนหวายไปยังโรงเรียนคลองบางกระทึกตั้งแต่ พ.ศ.2548 - 2553 และในปีงบประมาณ พ.ศ.2553 เทศบาลตำบลบางกระทึกได้รับการอนุมัติงบประมาณจากสภาเทศบาลตำบลบางกระทึกในการเนิการก่อสร้างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลบางกระทึกในพื้นที่ของเทศบาลเอง ซึ่งได้ดำเนินการก่อสร้างอาคารเสร็จสิ้นแล้ว และได้ย้ายสถานที่ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจากโรงเรียนคลองบางกระทึกมายังศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลบางกระทึกแล้ว ตั้งแต่วันที่ 1 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ.2553 เป็นต้นมา ปัจจุบันศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลบางกระทึกมีโรงอาหาร จำนวน 1 หลัง สภาพอาคารเป็นอาคารเปิดโล่ง 3 ด้าน มีห้องเตรียมอาหาร 1 ห้อง ซึ่งได้รับการอนุมัติงบประมาณจากสภาเทศบาลตำบลบางกระทึก ในการดำเนินงานมีบุคลากร จำนวน 12 คน และนักเรียน จำนวน 135 คน

4. ตลาดริมน้ำดอนหวาย: การผลิตขนมหวาน ผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร การประกอบธุรกิจท่องเที่ยว และการจัดการตลาดน้ำดอนหวาย ได้เยี่ยมชมการทำขนมตาลป้าไข่ การทำขนมไทยโบราณที่หลากหลาย มีการผลิตและจำหน่ายที่ร้านในบริเวณตลาด การตกแต่งบรรจุภัณฑ์ การจำหน่ายสินค้าพื้นบ้านมากมาย รวมถึงการจัดการท่องเที่ยวล่องเรือจากท่าศรีสวัสดิ์ย้อนยุค ชมทิวทัศน์ริมฝั่งแม่น้ำท่าจีนพร้อมกับการรับประทานอาหารที่ซื้อจากร้านในตลาด บรรยากาศแบบพื้นบ้านไทย นักท่องเที่ยวบางส่วนจะไปทำบุญไหว้พระที่วัดคงคารามดอนหวายก่อนแล้วมาชมตลาดซื้อสินค้าของฝาก ของที่ระลึก ลักษณะการจัดบริเวณจัดจำหน่ายสินค้าเป็นโซน บริเวณสองข้างทางเดินเป็นร้านอาหาร ร้านขนม ใกล้วัดจะเป็นโซนผัก ผลไม้และต้นไม้ มีร้านจำหน่ายเครื่องจักสาน สินค้าของที่ระลึก สินค้า OTOP ผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร อาทิ ยาหอม ยาลม น้ำมันหอมระเหย ลูกประคบ เป็นต้น

3. แนวทางการประยุกต์ใช้ประสบการณ์/ความรู้ที่ได้จากชุมชนต้นแบบตามวิถีชีวิตในชุมชนโคกโคเต่า

จากการติดตามผลหลังจากการไปทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ดอนหวาย-ท่าจีน ตำบลบางกระทึก อำเภอสามปราชญ์ จังหวัดนครปฐม ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยได้นำเสนอแนวทางที่จะนำความรู้/ประสบการณ์ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและชุมชนดังนี้

1. การสร้างความสามัคคีปรองดอง ความพร้อมเพรียงของชุมชน และการทำงานเป็นทีม
2. การดำเนินงานของผู้บริหารท้องถิ่นที่เชื่อมโยงถึงผู้นำชุมชนทุกระดับ/ทุกกลุ่ม

3. แนวทางในการสร้างกลุ่มอาชีพให้มีความเข้มแข็ง ประสบผลสำเร็จในการบริหารจัดการธุรกิจชุมชน การผลิตและการจัดจำหน่าย
4. การพัฒนาและการออกแบบผลิตภัณฑ์ชุมชน เครื่องจักสาน และการทำขนมไทย
5. การสร้างเครือข่ายของกลุ่มอาชีพ
6. แนวทางในการหาตลาด ช่องทางในการจัดจำหน่ายสินค้าชุมชน
7. การสร้างตราผลิตภัณฑ์ชุมชน
8. การแปรรูปอาหารท้องถิ่น อาทิ ข้าว ถั่ว ก๋วยเตี๋ยว ปลาต้ม เป็นต้น
9. เสริมสร้างศักยภาพของผู้นำชุมชนให้เป็นแบบอย่างที่ดี
10. พัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

4. ผลประเมินการศึกษาฐานชุมชนต้นแบบ แหล่งเรียนรู้ดอนหวาย-ท่าจีน

ในการศึกษาฐานชุมชนต้นแบบ แหล่งเรียนรู้ดอนหวาย-ท่าจีน ผลประเมินการจัดกิจกรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.16$, $SD.=0.37$) ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยมีความพึงพอใจโดยรวมมากที่สุดเป็นอันดับแรก รองลงมาเป็นการประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิต ($\bar{X}=4.08$, $SD.=0.56$) และประสบการณ์/ความรู้ที่ได้รับ ($\bar{X}=4.02$, $SD.=0.51$) รายละเอียดดังตารางที่ 4.2 มี ดังนี้

1. ผู้เข้าร่วมโครงการได้รับประสบการณ์/ความรู้ที่ได้จากการศึกษาชุมชนต้นแบบ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.02$, $SD.=0.51$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่ามี 3 เรื่องที่ได้รับความรู้มากที่สุด คือเรื่องการดำเนินงานของกลุ่มสตรีพัฒนา ($\bar{X}=4.30$, $SD.=0.48$) การบริหารจัดการและการดำเนินงานของชุมชน และการสร้างกลุ่มอาชีพให้เข้มแข็ง ($\bar{X}=4.30$, $SD.=0.67$) รองลงมาทุกเรื่องได้รับความรู้/ประสบการณ์ในระดับมาก ได้แก่ เรื่องแหล่งเรียนรู้ดอนหวาย-ท่าจีน ($\bar{X}=4.00$, $SD.=0.47$) ภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X}=4.00$, $SD.=0.82$) การจัดการด้านการตลาด ($\bar{X}=4.00$, $SD.=0.94$) การประกอบธุรกิจชุมชน ผลิตภัณฑ์ชุมชน ($\bar{X}=3.90$, $SD.=0.74$) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายการเรียนรู้ภายนอก ($\bar{X}=3.90$, $SD.=0.88$) ด้านการผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน ($\bar{X}=3.80$, $SD.=0.63$) และอันดับสุดท้ายเป็นเรื่องแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์การสาน กระเป๋า และน้ำพริก ($\bar{X}=3.70$, $SD.=0.67$)

2. การประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิต โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.08$, $SD.=0.56$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่าอันดับแรกอยู่ในระดับมากที่สุด คือเรื่องการจัดระบบการบริหาร/จัดการชุมชน ($\bar{X}=4.40$, $SD.=0.52$) รองลงมาทุกเรื่องอยู่ในระดับมาก ได้แก่เรื่องการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้กับชุมชนอื่นๆ ($\bar{X}=4.20$, $SD.=0.79$) การนำความรู้มาใช้ในการแก้ปัญหาชุมชน ($\bar{X}=4.10$, $SD.=0.57$) การพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพยิ่งขึ้น ($\bar{X}=4.10$, $SD.=0.74$) การพัฒนา/ปรับปรุงผลิตภัณฑ์ในกลุ่มอาชีพให้มีคุณภาพมากขึ้น ($\bar{X}=3.90$, $SD.=0.74$) และการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ ($\bar{X}=3.80$, $SD.=0.92$) เป็นอันดับสุดท้าย

3. ความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมของผู้เข้าร่วมโครงการมีโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.41$, $SD.=0.36$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่าเรื่องที่มีความพึงพอใจมากที่สุดมี 5 เรื่อง อันดับแรกมีสองเรื่อง คือเรื่องการเรียนรู้ชุมชนพัฒนาเด็กเล็ก ตำบลบางกระพิก และการต้อนรับบรรยากาศในการจัดกิจกรรมโดยรวม ($\bar{X}=4.70$, $SD.=0.48$) รองลงมาได้แก่ เรื่องสถานที่ศึกษา

งาน/ฟังบรรยาย ($\bar{X}=4.60$, $SD.=0.52$) แหล่งเรียนรู้ดอนหวาย-ท่าจีน ($\bar{X}=4.50$, $SD.=0.53$) และการเยี่ยมชมตลาดน้ำดอนหวาย ($\bar{X}=4.40$, $SD.=0.52$) สำหรับสองอันดับสุดท้ายผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจมาก คือเรื่องระยะเวลาในการดำเนินการ และการนำเสนอผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพต่างๆ ($\bar{X}=4.00$, $SD.=0.67$)

ตารางที่ 4.2 ผลประเมินการจัดกิจกรรมการศึกษาดูงานชุมชนต้นแบบ แหล่งเรียนรู้ดอนหวาย-ท่าจีน

รายการประเมินผล	$\bar{X}$	SD	ระดับ	อันดับ
1. ประสพการณ์/ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาดูงาน	4.02	0.51	มาก	3
1.1 ได้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการและการดำเนินงานของชุมชน	4.30	0.67	มากที่สุด	2
1.2 ได้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ดอนหวาย-ท่าจีน	4.00	0.47	มาก	4
1.3 ได้ความรู้เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจชุมชน ผลิตภัณฑ์ชุมชน	3.90	0.74	มาก	7
1.4 ได้ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.00	0.82	มาก	5
1.5 ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มสตรีพัฒนา	4.30	0.48	มากที่สุด	1
1.6 ได้รับประสบการณ์ด้านการผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน	3.80	0.63	มาก	9
1.7 ได้เรียนรู้กับการสร้างกลุ่มอาชีพให้เข้มแข็ง	4.30	0.67	มากที่สุด	2
1.8 ได้แนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์การสานกระเป๋ และน้ำพริก	3.70	0.67	มาก	10
1.9 ได้แนวทางในการจัดการด้านการตลาด	4.00	0.94	มาก	6
1.10 ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายการเรียนรู้ภายนอกชุมชน	3.90	0.88	มาก	8
2. การประยุกต์ใช้ในการวิถีชีวิต	4.08	0.56	มาก	2
2.1 การพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพยิ่งขึ้น	4.10	0.74	มาก	4
2.2 การพัฒนา/ปรับปรุงผลิตภัณฑ์ในกลุ่มอาชีพให้มีคุณภาพมากขึ้น	3.90	0.74	มาก	5
2.3 การสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่	3.80	0.92	มาก	6
2.4 การจัดระบบการบริหาร/จัดการชุมชน	4.40	0.52	มากที่สุด	1
2.5 การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้กับชุมชนอื่นๆ	4.20	0.79	มาก	2
2.6 การนำความรู้มาใช้ในการแก้ปัญหาชุมชน	4.10	0.57	มาก	3
3. ความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมการศึกษาดูงาน	4.41	0.36	มากที่สุด	1
3.1 ระยะเวลาในการดำเนินการ	4.00	0.67	มาก	6
3.2 สถานที่ศึกษาดูงาน/ฟังบรรยาย	4.60	0.52	มากที่สุด	3
3.3 แหล่งเรียนรู้ดอนหวาย-ท่าจีน	4.50	0.53	มากที่สุด	4
3.4 การนำเสนอผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพต่างๆ	4.00	0.67	มาก	6
3.5 การเยี่ยมชมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตำบลบางกระทิก	4.70	0.48	มากที่สุด	1
3.5 การเยี่ยมชมตลาดน้ำดอนหวาย	4.40	0.52	มากที่สุด	5
3.6 การต้อนรับ บรรยายภาคในการจัดกิจกรรมโดยรวม	4.70	0.48	มากที่สุด	1
ผลประเมินการจัดกิจกรรมการศึกษาดูงานชุมชนต้นแบบโดยรวม	4.16	0.37	มาก	

ผลประเมินการจัดกิจกรรมการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ผลประเมินการจัดกิจกรรมการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโครงการวิจัยเพื่อหาแนวทางในการจัดการความรู้ชุมชนโดยใช้เครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ของชุมชนโคกโคเฒ่าเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.08$, $SD.=0.43$) เมื่อพิจารณาจากรายการประเมินในประเด็นสำคัญๆจากการดำเนินงานพบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจมากที่สุดทั้งสองอันดับแรก คือเรื่องการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ของชุมชน ($\bar{X}=4.23$, $SD.=0.41$) และเรื่องวิทยากรกระบวนการ ($\bar{X}=4.21$, $SD.=0.53$) รองลงมาเป็นเรื่องความพึงพอใจโดยรวมในการเข้าร่วมโครงการ ($\bar{X}=4.13$, $SD.=0.83$) ประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมการจัดการความรู้ ($\bar{X}=4.11$, $SD.=0.66$) ความเหมาะสมในการดำเนินโครงการ ($\bar{X}=4.00$, $SD.=0.44$) และอันดับสุดท้ายเป็นเรื่องแนวทางในการจัดการความรู้ของชุมชน ($\bar{X}=3.93$, $SD.=0.44$) รายละเอียดดังตารางที่ 4.3 ได้ผลการประเมินดังนี้

1. กิจกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ของชุมชน

ผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจโดยรวมในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.23$, $SD.=0.41$) เมื่อพิจารณาในรายข้อพบว่า มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด 4 เรื่อง อันดับแรกเป็นเรื่องการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่มการจัดการความรู้ของชุมชน ($\bar{X}=4.38$, $SD.=0.74$) รองลงมาเป็นเรื่องการบรรยายเกี่ยวกับแนวคิดและกระบวนการจัดการความรู้ ($\bar{X}=4.25$, $SD.=0.46$) การจัดกลุ่มเพื่อค้นหาแนวทางในการจัดการความรู้ชุมชน ($\bar{X}=4.25$, $SD.=0.71$) และเรื่องการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มการจัดการความรู้ของชุมชน ($\bar{X}=4.25$, $SD.=0.71$) สำหรับอันดับสุดท้ายมีความพึงพอใจในระดับมาก คือเรื่องการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เข้าร่วมวิจัยและคณะวิจัย ($\bar{X}=4.00$, $SD.=0.93$)

2. แนวทางในการจัดการความรู้ของชุมชน

ผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจโดยรวมในระดับมาก ($\bar{X}=3.93$, $SD.=0.44$) เมื่อพิจารณาในรายข้อพบว่า มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด 3 อันดับแรกเป็นเรื่องการศึกษาดูงานชุมชนต้นแบบดอนหวาย-ท่าจีน ($\bar{X}=4.25$, $SD.=0.89$) รองลงมามีความพึงพอใจในระดับมากทุกเรื่อง ได้แก่ เรื่องการสร้างแผนที่ความรู้ชุมชน ($\bar{X}=4.13$, $SD.=0.83$) การค้นหาปัญหาสำคัญในกระบวนการจัดการความรู้โดยใช้เครือข่ายแหล่งเรียนรู้ชุมชน ($\bar{X}=3.88$, $SD.=0.35$) การหาแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการความรู้ของชุมชน ($\bar{X}=3.88$, $SD.=0.64$) การเสริมสร้างประสบการณ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่ายชุมชน ($\bar{X}=3.88$, $SD.=0.64$) การกำหนดวิสัยทัศน์ ($\bar{X}=3.88$, $SD.=0.99$) และอันดับสุดท้ายเป็นเรื่องการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรคในการจัดการความรู้ชุมชน ($\bar{X}=3.63$, $SD.=0.92$)

3. วิทยาการกระบวนการ

ผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจโดยรวมในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.21$, $SD.=0.53$) เมื่อพิจารณาในรายข้อพบว่า มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดทั้งสองอันดับแรก คือ เรื่องการถ่ายทอดความรู้ของวิทยากร ($\bar{X}=4.38$, $SD.=0.92$) และเรื่องการสร้างบรรยากาศในการจัดกิจกรรมกลุ่ม ($\bar{X}=4.25$, $SD.=0.46$) ส่วนเรื่องการตอบคำถามของวิทยากรมีความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{X}=4.00$, $SD.=0.53$) เป็นอันดับสุดท้าย

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมการจัดการความรู้

ผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจโดยรวมในระดับมาก ($\bar{X}=4.11$, $SD.=0.66$) เมื่อพิจารณาในรายข้อพบว่า มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ เรื่องการช่วยเสริมสร้างเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ระหว่างชุมชน ($\bar{X}=4.38$, $SD.=0.74$) รองลงมาเป็นเรื่องที่ทำให้ชุมชนโคกโคเตมาเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต ($\bar{X}=4.38$, $SD.=0.74$) และกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพตนเองและชุมชน ($\bar{X}=4.25$, $SD.=0.71$) ส่วนที่เหลือมีความพึงพอใจในระดับมากทั้งหมด ได้แก่ เรื่องที่ทำให้ชุมชนโคกโคเตมามีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ($\bar{X}=4.13$, $SD.=0.83$) กิจกรรมกลุ่มทำให้เกิดการมีส่วนร่วมใน การแก้ปัญหาชุมชน ($\bar{X}=4.00$, $SD.=0.93$) ความรู้และประสบการณ์ครั้งนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน และการประกอบอาชีพต่อไป ($\bar{X}=3.88$, $SD.=0.83$) และเรื่องที่ได้รับความรู้ตรงกับความต้องการ ($\bar{X}=3.75$, $SD.=0.71$) เป็นอันดับสุดท้าย

5. ความเหมาะสมในการดำเนินโครงการ

ผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจโดยรวมในระดับมาก ($\bar{X}=4.25$, $SD.=0.46$) เมื่อพิจารณาในรายข้อพบว่า มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดอันดับแรกเป็นเรื่องสถานที่จัดอบรมและการให้บริการอื่นๆ ($\bar{X}=4.00$, $SD.=0.76$) รองลงมามีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดสองเรื่อง คือ เรื่องระยะเวลาในการอบรม ($\bar{X}=4.00$, $SD.=0.76$) และเรื่องสื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ในการอบรม ($\bar{X}=3.75$, $SD.=0.71$)

ตารางที่ 4.3 ผลการประเมินการจัดกิจกรรมวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

รายการประเมิน	$\bar{X}$	SD.	ระดับ	อันดับ
1. การจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ของชุมชน	4.23	0.41	มากที่สุด	1
1.1 การบรรยายเกี่ยวกับแนวคิดและกระบวนการจัดการความรู้	4.25	0.46	มากที่สุด	2
1.2 การจัดกลุ่มเพื่อค้นหาแนวทางในการจัดการความรู้ชุมชน	4.25	0.71	มากที่สุด	3
1.3 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่มการจัดการความรู้ของชุมชน	4.38	0.74	มากที่สุด	1
1.4 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มการจัดการความรู้ของชุมชน	4.25	0.71	มากที่สุด	3
1.5 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เข้าร่วมวิจัยและคณะวิจัย	4.00	0.93	มาก	5

ตารางที่ 4.3 ผลการประเมินการจัดกิจกรรมวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (ต่อ)

รายการประเมิน	$\bar{X}$	SD.	ระดับ	อันดับ
2. แนวทางในการจัดการความรู้ของชุมชน	3.93	0.44	มาก	6
2.1 การกำหนดวิสัยทัศน์	3.88	0.99	มาก	6
2.2 การค้นหาปัญหาสำคัญในกระบวนการจัดการความรู้โดยใช้ เครือข่ายแหล่งเรียนรู้ชุมชน	3.88	0.35	มาก	3
2.3 การสร้างแผนที่ความรู้ชุมชน	4.13	0.83	มาก	2
2.4 การวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรคในการจัดการ ความรู้ชุมชน	3.63	0.92	มาก	7
2.5 การหาแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการความรู้ของชุมชน	3.88	0.64	มาก	4
2.6 การศึกษาดูงานชุมชนต้นแบบดอนหวาย-ท่าจีน	4.25	0.89	มากที่สุด	1
2.7 การเสริมสร้างประสบการณ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่าย ชุมชน	3.88	0.64	มาก	4
3. วิทยากรกระบวนการ	4.21	0.53	มากที่สุด	2
3.1 การถ่ายทอดความรู้ของวิทยากร	4.38	0.92	มากที่สุด	1
3.2 การตอบคำถามของวิทยากร	4.00	0.53	มาก	3
3.3 การสร้างบรรยากาศในการจัดกิจกรรมกลุ่ม	4.25	0.46	มากที่สุด	2
4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมการจัดการความรู้	4.11	0.66	มาก	4
4.1 ได้รับความรู้ตรงกับความต้องการ	3.75	0.71	มาก	7
4.2 กิจกรรมกลุ่มทำให้เกิดการมีส่วนร่วมใน การแก้ปัญหาชุมชน	4.00	0.93	มาก	5
4.3 กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพตนเองและชุมชน	4.25	0.71	มากที่สุด	3
4.4 ความรู้และประสบการณ์ครั้งนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการ ดำรงชีวิตประจำวัน และการประกอบอาชีพต่อไป	3.88	0.83	มาก	6
4.5 ช่วยเสริมสร้างเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ระหว่างชุมชน	4.38	0.74	มากที่สุด	1
4.6 ทำให้ชุมชนโคกโคเฒ่าเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีการเรียนรู้ ตลอดชีวิต	4.38	0.74	มากที่สุด	1
4.7 ทำให้ชุมชนโคกโคเฒ่ามีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ อย่างยั่งยืน	4.13	0.83	มาก	4
5. ความเหมาะสมในการดำเนินโครงการ	4.00	0.44	มาก	5
5.1 ระยะเวลาในการอบรม	4.00	0.76	มาก	2
5.2 สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ในการอบรม	3.75	0.71	มาก	3
5.3 สถานที่จัดอบรมและการให้บริการอื่นๆ	4.25	0.46	มากที่สุด	1
6. ความพึงพอใจโดยรวมในการเข้าร่วมโครงการ	4.13	0.83	มาก	3
ผลการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต	4.08	0.43	มาก	-

แนวทางในการจัดการความรู้ชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยใช้เครือข่ายการเรียนรู้

ผลจากการวิจัยเชิงปฏิบัติแบบมีส่วนร่วม การวิเคราะห์จุดแข็ง/จุดอ่อน โอกาส/อุปสรรคในการจัดการความรู้ชุมชนตำบลโคกโคเฒ่า และการถอดบทเรียนจากการศึกษาชุมชนต้นแบบ “แหล่งเรียนรู้ดอนหวาย-ท่าจีน” ผู้วิจัยได้แนวทางในการจัดการความรู้ชุมชนตำบลโคกโคเฒ่า โดยเครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ชุมชน ตามลำดับดังนี้

1. พัฒนาทีมงานเครือข่ายการจัดการความรู้ชุมชน

เพื่อสร้างทีมงานในการจัดการความรู้ชุมชนตำบลโคกโคเฒ่า ให้สามารถบริหารจัดการสร้างและแสวงหาความรู้ที่จำเป็นมาใช้ประโยชน์ในชุมชน ทำให้ประชาชนดำรงชีพได้อย่างมีคุณภาพและยั่งยืน มีแนวทางในการดำเนินงานดังนี้

- 1.1 ผู้บริหารและผู้นำชุมชนร่วมวางแผนการบริหารจัดการความรู้ชุมชน สร้างวิสัยทัศน์ในการจัดการความรู้ กำหนดเป้าหมาย การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ภายในชุมชนร่วมกัน
- 1.2 สร้างทีมจัดการความรู้ของชุมชนจากกลุ่มสนใจ กลุ่มอาชีพต่างๆ กลุ่มออมทรัพย์ และกลุ่มผู้บริหารชุมชน
- 1.3 พัฒนาบุคลากรในทีมเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการจัดการความรู้
- 1.4 สร้างภาคีเครือข่ายประเภทเดียวกันและ/ หรือแตกต่างกันกับเครือข่ายภายนอกชุมชน
- 1.5 จัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อให้คนทุกช่วงวัยได้พัฒนาตนเอง ครอบครัว กลุ่มอาชีพ และชุมชนอย่างต่อเนื่อง

2. พัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

เพื่อยกระดับแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่คนในชุมชนทุกเพศทุกวัยสามารถเข้าถึงความรู้ที่ต้องการได้สะดวกรวดเร็ว เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีชีวิตชีวา รวมถึงเป็นแหล่งที่เอื้อให้เกิดการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของประชาชน มีแนวทางในการดำเนินงานดังนี้

- 2.1 จัดระบบการบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นไปตามมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตตลอดชีวิต
- 2.2 จัดกิจกรรม/บริการให้ทุกคนมีโอกาสเข้าถึง และใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างคุ้มค่า
- 2.3 จัดสรรทรัพยากร งบประมาณเพื่อการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้มีคุณภาพดำรงอยู่ต่อเนื่อง

3. พัฒนาระบบการจัดการความรู้

เพื่อให้การดำเนินงานตามกระบวนการจัดการความรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลตามเป้าหมายนำไปสู่วิสัยทัศน์ในการจัดการความรู้ของชุมชน มีแนวทางในการดำเนินงานดังนี้

- 3.1 สร้างระบบการจัดเก็บองค์ความรู้จากทุกแหล่งเรียนรู้ของชุมชนเพื่อให้ทุกคนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้สะดวก รวดเร็ว
- 3.2 การตรวจสอบ กลั่นกรององค์ความรู้ต่างๆ ของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ
- 3.3 สร้างฐานข้อมูลองค์ความรู้ โดยใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย
- 3.4 สร้างเครือข่ายฐานข้อมูลออนไลน์ เพื่อสืบค้น สร้างและแสวงหาความรู้ใหม่ได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว
- 3.5 จัดกิจกรรมส่งเสริมการถ่ายทอดความรู้ การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคนแต่ละช่วงวัย เพื่อสืบสานวัฒนธรรมการเรียนรู้

4. สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

เพื่อให้ชุมชนโคกโคเค็มเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีแนวทางในการดำเนินงานดังนี้

- 4.1 จัดกิจกรรมให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้มีชีวิตชีวาและแสวงหาแหล่งใหม่
- 4.2 จัดกิจกรรมสันตนาการ การไปทัศนศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้อื่นๆ เพื่อสร้างเสริมประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาในระดับบุคคล ครอบครัว กลุ่มอาชีพ และชุมชน
- 4.3 การยกย่องเชิดชูเกียรติให้ปราชญ์ชาวบ้าน ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงผู้เชี่ยวชาญด้านต่างของชุมชนเพื่อเป็นต้นแบบให้เยาวชนรุ่นหลังต่อมา
- 4.4 การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัด และ โรงเรียนตามขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมไทย
- 4.5 ส่งเสริมกิจกรรมการวิจัยเชิงพื้นที่ เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนตื่นตัวในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และมีโอกาสเข้าร่วมประสบการณ์การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับนักวิจัย